

Analiza nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine

Sedlar, Sonja

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:710271>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN**

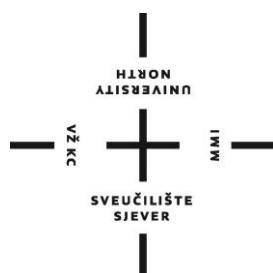
DIPLOMSKI RAD br.152/PE/2017

**ANALIZA NEZAPOSLENOSTI U REPUBLICI
HRVATSKOJ OD 2004. DO 2016. GODINE**

Sonja Sedlar

Varaždin, ožujak, 2017.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN
Studij Poslovna ekonomija

DIPLOMSKI RAD br. 152/PE/2017

**ANALIZA NEZAPOSLENOSTI U REPUBLICI
HRVATSKOJ OD 2004. DO 2016. GODINE**

Student:
Sonja Sedlar, 0295/336D

Mentor:
doc.dr.sc. Dinko Primorac

Varaždin, ožujak, 2017.

Prijava diplomskog rada

studenta IV. semestra diplomskog studija
Poslovna ekonomija

IME I PREZIME STUDENTA	Sonja Sedlar	MATIČNI BROJ	0295/336D
NASLOV RADA	Analiza nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Unemployment analysis in the Republic of Croatia from 2004 until 2016		
KOLEGIJ	Makroekonomija		
MENTOR	doc.dr.sc. Dinko Primorac		
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. izv. prof. dr. sc. Goran Kozina, predsjednik 2. izv. prof. dr. sc. Anica Hunjet, član 3. doc. dr. sc. DINKO PRIMORAC, mentor 4. izv. prof. dr. sc. Ante Rončević, zamjenski član		

Zadatak diplomskog rada

BROJ	152/PE/2017
OPIS	

Ovaj diplomski rad obrađuje nezaposlenost u Republici Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine. Nezaposlenost je jedna je od glavnih determinanti makroekonomskog razvoja jedne države. To je stanje u kojemu se dio radno sposobnih članova društva ne može zaposliti primjereno svojim sposobnostima i kvalifikacijama. Cilj ovog rada je analiza nezaposlenosti kao jedan od ključnih makroekonomskih problema. Kroz rad su prikazane vrste nezaposlenosti, načini na koje se nezaposlenost može mjeriti, problemi koje nezaposlenost donosi hrvatskom gospodarstvu a zatim i posljedice koje ostavlja na čitavom društvu. Analizom statističkih podataka Hrvatskog zavoda za zapošljavanje dobiva se uvid u kretanje nezaposlenosti u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine, kretanje nezaposlenosti po županijama od 2004. do 2016. godine, te struktura nezaposlenosti prema spolu, dobi i stupnju obrazovanja. Uvidom u statistiku također je prikazano i stanje na tržištu rada mladih osoba, visokoobrazovanih osoba i položaj osoba s invaliditetom na tržištu rada. Kroz analizu mjera i metoda suzbijanja nezaposlenosti i programa osposobljavanja zaposlenih i nezaposlenih osoba prikazuju se moguća rješenja nezaposlenosti u Hrvatskoj.

U VARAŽDINU, DAN

08.03.2017.

POTPIS MENTORA

DIR 01 PE

[Handwritten signature]

Zahvala

Zahvaljujem mentoru doc. dr. sc. Dinku Primorcu na usmjeravanju, svim savjetima i velikoj pomoći tijekom izrade diplomskog rada.

Zahvaljujem svojim roditeljima i prijateljima na podršci i razumijevanju iskazanom tijekom studiranja.

Sažetak

Ovaj diplomski rad obrađuje nezaposlenost u Republici Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine. Nezaposlenost je jedna od glavnih determinanti makroekonomskog razvoja neke države. To je stanje u kojemu se dio radno sposobnih članova društva ne može zaposliti primjereno svojim sposobnostima i kvalifikacijama. Cilj ovog rada je analiza nezaposlenosti kao jednog od ključnih makroekonomskih problema. Kroz rad su prikazane vrste nezaposlenosti, načini na koje se nezaposlenost može mjeriti, problemi koje nezaposlenost donosi hrvatskom gospodarstvu, a zatim i posljedice koje ostavlja na cijelo društvo. Analizom statističkih podataka Hrvatskog zavoda za zapošljavanje dobiva se uvid u kretanje nezaposlenosti u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine, kretanje nezaposlenosti po županijama od 2004. do 2016. godine te struktura nezaposlenosti prema spolu, dobi i stupnju obrazovanja. Uvidom u statistiku prikazan je i položaj mladih osoba, visokoobrazovanih osoba i osoba s invaliditetom na tržištu rada.

Kroz analizu mjera i metoda suzbijanja nezaposlenosti i programa osposobljavanja zaposlenih i nezaposlenih osoba prikazuju se moguća rješenja nezaposlenosti u Hrvatskoj.

Ključne riječi: nezaposlenost, stopa nezaposlenosti, radna snaga, kretanje nezaposlenosti, politika zapošljavanja, metode, mjere, programi

Abstract

This thesis deals with unemployment in the Republic of Croatia from 2004 to 2016. Unemployment is one of the main determinants of the macroeconomic development of a country. It is a condition in which part of the able-bodied members of society can not hire appropriate to their skills and qualifications. The aim of this paper is to analyze unemployment as one of the key macroeconomic problems. This paper shows the types of unemployment, the ways in which unemployment can be measured, the problems which unemployment brings to the Croatian economy and the effects that has on the whole society. The analysis of statistical data of the Croatian Employment Institute shows an insight into the movement of unemployment in Croatia from 2004 to 2016, the movement of unemployment by counties from 2004 to 2016, and the structure of unemployment by gender, age and education. After examining the statistics it is also shown the labor market situation of young people, high educated people and the situation of persons with disabilities in the labor market.

Through analysis of the measures and methods for suppression unemployment and training programs for both employed and unemployed people there are shown the possible solutions of decreasing the unemployment in Croatia.

Keywords: unemployment, unemployment rate, labor force, unemployment trends, employment policies, methods, measures, programs

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Problem istraživanja.....	2
1.2. Svrha i ciljevi istraživanja	2
1.3. Metode istraživanja	2
1.4. Struktura rada	3
2. TEORIJSKI ASPEKTI NEZAPOSLENOSTI	4
2.1. Prikaz vrsta nezaposlenosti	6
2.1.1. Normalna nezaposlenost.....	6
2.1.2. Strukturalna nezaposlenost.....	7
2.1.3. Ciklička nezaposlenost.....	8
2.1.4. "Nova" strukturalna nezaposlenost.....	9
2.1.5. Tehnološka nezaposlenost	9
2.1.6. Razlikovanje dobrovoljne i nedobrovoljne nezaposlenosti	9
2.2. Načini mjerenja nezaposlenosti	10
2.3. Učinci nezaposlenosti na pojedince	12
2.4. Prikaz posljedica nezaposlenosti.....	13
3. PRIKAZ NEZAPOSLENOST U HRVATSKOJ OD 2004. DO 2016. GODINE.....	17
3.1. Nezaposlenost u Hrvatskoj od 2004. do 2008. godine	21
3.2. Nezaposlenost u Hrvatskoj od 2008. do 2013. godine	22
3.2. Nezaposlenost u Hrvatskoj od 2013. do 2016. godine	24
3.4. Nezaposlenost u Zagrebačkoj, Istarskoj i Koprivničko-križevačkoj županiji od 2004. do 2016. godine – usporedba	26
3.5. Struktura nezaposlenosti u Hrvatskoj	28
3.5.1. Struktura nezaposlenosti prema spolu od 2004. do 2016. godine.....	29
3.5.2. Struktura nezaposlenosti prema dobi od 2004. do 2016. godine	31
3.5.3. Struktura nezaposlenosti prema stupnju obrazovanja od 2004. do 2016. godine	33
3.6. Nezaposlenost mladih u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine	36
3.7. Nezaposlenost visokoobrazovanih osoba u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine.....	39
3.8. Položaj osoba s invaliditetom na tržištu rada Hrvatske	42
4. PRIKAZ MOGUĆEG RJEŠENJA PROBLEMA NEZAPOSLENOSTI	47
4.1. Suzbijanje nezaposlenosti	48
4.1.1. Aktivne mjere suzbijanja nezaposlenosti	48

4.1.2. Pasivne mjere suzbijanja nezaposlenosti	52
4.2. Programi osposobljavanja zaposlenih i nezaposlenih osoba	53
4.3. Mjere za smanjivanje nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba u Republici Hrvatskoj	56
4.3.1. Povećanje stope zapošljivosti i stope participacije mladih osoba	57
4.3.2. Rješavanje problema dugotrajne nezaposlenosti	58
4.3.3. Smanjenje nerazmjera znanja i vještina	59
5. ZAKLJUČAK	61
LITERATURA	63
POPIS ILUSTRACIJA.....	65

1. UVOD

Problem nezaposlenosti egzistencijalni je problem svakoga pojedinca. Nezaposlena osoba je ona osoba koja na razini cjelokupnog društva nema mogućnosti da svoju živu radnu energiju pretvori u novac i da time na slobodnom tržištu vrijednost svoje radne energije razmjenjuje za dobra potrebna za održavanje života.

Kako bi se što bolje razumjelo zašto dolazi do problema zapošljavanja i visoke stope nezaposlenosti u Hrvatskoj, provedenim istraživanjem u ovom diplomskom radu, pokušava se naći optimalno rješenje navedenog problema.

U prvome dijelu ovog diplomskog rada prikazati će se teorijski aspekti nezaposlenosti i svi pojmovi vezani uz nju te mjerenja, vrste, problemi i posljedice koje nezaposlenost donosi. Nakon upoznavanja s osnovnim značenjem pojma nezaposlenosti, u drugom dijelu rada istražuje se stanje na tržištu rada Hrvatske, odnosno kretanje broja nezaposlenih koji su evidentirani u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje od 2004. do 2016. godine. Pomoću tablica i grafova, na temelju stvarnih podataka Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, jasno je prikazan točan broj kretanja nezaposlenosti i broj slobodnih radnih mjesta. Tim analizama utvrđuje se problem manjka slobodnih radnih mjesta s obzirom na broj ljudi koji se vode kao nezaposleni. Zbog tako definiranog problema, na kraju ovog rada se istraživanjem mogućih rješenja problema nezaposlenosti pokušava naći optimalan i efikasan način za smanjenje broja nezaposlenih i ostalih problema koje nezaposlenost donosi.

Posljednje, peto poglavlje, jest zaključak.

1.1. Problem istraživanja

Problem istraživanja ovoga diplomskoga rada se manifestira u nezaposlenosti kao jednoj od glavnih determinanti makroekonomskog razvoja jedne države. I danas nezaposlenost ostaje središnji problem suvremenih tržišnih gospodarstava pa tako i gospodarstva Hrvatske. Kada je nezaposlenost visoka, resursi se rasipaju, a dohoci ljudi opadaju pa svaka država teži prirodnoj stopi nezaposlenosti. Zato se u ovome radu obrađuju metode, programi i mjere kojima je nezaposlenost moguće smanjiti.

1.2. Svrha i ciljevi istraživanja

Svrha ovoga rada je analiza nezaposlenosti kao globalnog problema sadašnjice, uzroci nezaposlenosti i njene posljedice na čitavo društvo.

Cilj ovog diplomskoga rada je analizirati nezaposlenosti kao jedan od ključnih makroekonomskih problema. U radu se prikazuje nezaposlenost sa svim svojim uzrocima i posljedicama na društvo te se kroz analizu mjera za smanjivanje nezaposlenosti, programa osposobljavanja zaposlenih i nezaposlenih osoba i analizu aktivnih i pasivnih mjera za suzbijanje nezaposlenosti prikazuju moguća rješenja nezaposlenosti.

1.3. Metode istraživanja

Rad je izrađen na temelju primarnih i sekundarnih publikacija, knjiga i časopisa te internetskih stranica. Primjenjivane su deskriptivne metode, metode analize, metode sinteze, induktivne metode, metode komparacije, metode klasifikacije, generalizacije i sinteze za opisivanje pojedinih pojmova i komparativne metode za prikaz kretanja i strukture nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj.

1.4. Struktura rada

Ovaj rad se sastoji od uvodnog dijela u kojemu se čitatelja upoznaje s problematikom koja će biti prikazana u radu. Navedena je svrha, ciljevi i metode provedenog istraživanja. Zatim se prelazi na poglavlje u kojemu se detaljno opisuju teorijski aspekti nezaposlenosti i teorijsko značenje stope nezaposlenosti. Prikazane su i vrste nezaposlenosti, a slijedi pojašnjenje načina na koji možemo mjeriti nezaposlenost te do kojih sve problema i posljedica nezaposlenost dovodi. U trećemu poglavlju prikazana je nezaposlenost u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine. Prvo je prikazano kretanje nezaposlenosti od 2004. do 2008. godine kako bi se ukazalo na stanje u Hrvatskoj četiri godine prije krize. Zatim se prikazuje nezaposlenost od 2008. do 2013. godine kako bi se usporedila nezaposlenost od početka krize pa sve do ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Sljedeće promatrano razdoblje je razdoblje od 2013. godine, kada je Hrvatska ušla u Europsku uniju, do 2016. godine. Nasumično su odabrane tri županije različitih veličina i različitog bogatstva, kako bi se usporedilo stanje nezaposlenosti u pojedinim županijama Hrvatske. U zadnjem dijelu trećeg poglavlja prikazane su strukture nezaposlenosti prema spolu, dobi i stupnju obrazovanja, kretanje nezaposlenosti mladih od 2004. do 2016. godine, kretanje nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba i na kraju je prikazan položaj osoba s invaliditetom na tržištu rada Republike Hrvatske.

U posljednjem poglavlju prikazuju se moguća rješenja problema nezaposlenosti i detaljno se opisuju sve mjere, programi i načini suzbijanja nezaposlenosti u Hrvatskoj. Zaključak donosi istraživanje problema nezaposlenosti u Hrvatskoj s mogućim prijedlogom rješenja. Na kraju rada navedena je literatura koja se koristila prilikom pisanja ovog diplomskog rada, kao i popis svih tablica i grafikona koji su korišteni u radu.

2. TEORIJSKI ASPEKTI NEZAPOSLENOSTI

Nezaposlenost je stanje u kojemu se dio radno sposobnih članova društva ne može zaposliti primjereno svojim sposobnostima i kvalifikacijama za uobičajenu plaću.¹

Kada se govori o nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj, važno je naglasiti da je nezaposlenost određena prema zakonskoj definiciji iz čl.7. Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (NN, 38/2002.). Osoba se smatra nezaposlenom ako:²

1. Ne ostvari mjesečni primitak, odnosno dohodak od samostalne djelatnosti koja se pravovremeno obavlja prema propisima o porezu na dohodak, a koji je veći od najvišeg iznosa novčane naknade.
2. Nema registrirano trgovačko društvo ili drugu pravnu osobu, odnosno nema većinski udio u trgovačkom društvu ili drugoj pravnoj osobi.
3. Nema registrirani obrt, slobodno zanimanje ili djelatnost poljoprivrede i šumarstva.
4. Nije osigurana kao poljoprivrednik po propisima o mirovinskom osiguranju.
5. Nije korisnik mirovine, osim korisnika mirovine koji ostvari pravo na invalidsku mirovinu na temelju profesionalne nesposobnosti za rad.
6. Nije redovni učenik ili student.
7. Aktivno traži posao i raspoloživa je za rad.

Prema navedenoj definiciji vidi se da je nezaposlenost složen konstrukt koji ne obuhvaća samo situacijske aspekte (poput ljudi bez posla), nego i motivacijske kao što su traženje posla, poduzimanje koraka kako bi se pronašao posao, ali i medicinske i pravne aspekte odnosno provjeru je li neka osoba raspoloživa za posao.

Kada se govori o nezaposlenosti važno je objasniti pojam radne snage i kako veličina radne snage utječe na nezaposlenost u nekoj zemlji.

Radna snaga ili aktivno stanovništvo sastoji se od zaposlenih osoba (koje se bave nekim aktivnim zanimanjem i osoba koje rade u poljoprivredi) i nezaposlenih osoba (prijavljenih zavodima za zapošljavanje, osoba na odsluženju vojnog roka ili na izdržavanju kazne koje su prije bile ekonomski aktivne), razvrstanih prema ekonomskoj aktivnosti.³ Nezaposleni su

¹ <http://www.ijf.hr/pojmovnik/nezaposlenost.htm> (12.1.17.)

² Puljiz Vlado; Gojko Bežovan; Teo Matković; dr. Zoran Šućur; Siniša Zrinščak: Socijalna politika Hrvatske, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2008., (str.164.-165.)

³ <http://www.ijf.hr/pojmovnik/nezaposlenost.htm> (12.1.17.)

također aktivni na tržištu rada, a to su osobe koje u tekućem tjednu nisu obavljale nikakav posao za novac ili plaćanje u naturi, ali su tražile posao u protekla četiri tjedna. I nezaposleni su osobe koje žele raditi i prisutne su na tržištu rada, ali za razliku od zaposlenih, oni ne uspijevaju naći posao te uslijed toga nemaju nikakvih primanja od rada. Nasuprot njima, izvan tržišta rada nalaze se radno neaktivne osobe koje trenutno ne obavljaju nikakav posao za naknadu niti ga aktivno traže.

Neaktivno stanovništvo čine osobe mlađe od petnaest godina te osobe među stanovništvom radne dobi koje nisu ni zaposlene ni nezaposlene. Osoba može biti prijavljena kao nezaposlena, dok je u stvarnosti zapravo poslovno aktivna, uključena u ekonomske aktivnosti u neslužbenom gospodarstvu. Tu spadaju radnici na crno, pomažući članovi obitelji i samozaposleni. Naziv kojim se označava tu skupinu je „nezaposlen-aktivan“.⁴ Nezaposleni troše značajniju količinu vremena i energije na aktivnosti vezane uz traženje posla (traganje za informacijama kroz oglase i krug poznanika, pisanje i slanje prijava, pripremu i odlazak na razgovore za posao), povremeni radni angažman, kao i na organizaciju često ograničenih resursa osiguravanja vlastite egzistencije.⁵ U ovome radu pod pojmom nezaposlena osoba podrazumijevaju se osobe koje su sposobne za rad, koje žele prihvatiti zaposlenje koje odgovara njihovim radnim i stručnim sposobnostima i koje se radi zaposlenja redovito prijavljuju nadležnom uredu Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Službenu evidenciju zaposlenih i nezaposlenih osoba kojom se određuje razina nezaposlenosti u Hrvatskoj vodi Hrvatski zavod za zapošljavanje. Važno je napomenuti da se stvarna slika nezaposlenosti uvijek znatno razlikuje od statističkih podataka zato što na Hrvatskom zavodu za zapošljavanje nikada nisu prijavljene sve nezaposlene osobe.

⁴ Vukelić, Anton: Anomija pojedinih socijalnih grupa suvremenog hrvatskog društva, Zagreb, 2002., (str.47.)

⁵ Puljiz Vlado; Gojko Bežovan; Teo Matković; dr. Zoran Šućur; Siniša Zrinščak: Socijalna politika Hrvatske, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2008., (str.164.-165.)

2.1. Prikaz vrsta nezaposlenosti

Premda je u stvarnosti nezaposlenost moguće klasificirati na različite načine, ekonomisti obično razlikuju tri osnovne vrste nezaposlenosti. Prema nekim autorima, nezaposlenost se može podijeliti na normalnu nezaposlenost, strukturnu i cikličku nezaposlenost.⁶ U nekim izvorima još se spominje i tehnološka nezaposlenost te „nova“ struktura nezaposlenosti. Sve te vrste nezaposlenosti pojašnjene su u daljnjem tekstu.

2.1.1. Normalna nezaposlenost

Normalna nezaposlenost uključuje sezonsku i frikcijsku nezaposlenost.⁷

Sezonska nezaposlenost može nastati kao posljedica promjena procesa u gospodarstvu u određenim djelatnostima, a uvjetovana je klimatskim, tradicionalnim ili institucionalnim uvjetima. Do nje dolazi ako se razdoblja zatišja ne mogu pokriti proizvodnjom za zalihe ili preraspodjelom radnog vremena. Promjene na strani ponude rada u određenim razdobljima tijekom godine, na primjer u vrijeme završetka školske godine, također mogu biti uzrok sezonskih promjena razine nezaposlenosti.

Frikcijska nezaposlenost se može pojaviti zbog stalnog kretanja ljudi između područja i zaposlenja ili kroz različite stadije životnog ciklusa, odnosno ako osoba prelazi s jednog radnog mjesta na drugo, a to zahtijeva određeno vrijeme izvan rada (npr. vrijeme traženja posla). Takva nezaposlenost je obično kratkoročna budući da podrazumijeva istovremeno postojanje odgovarajućih radnih mjesta, a za usklađivanje ponude i potražnje potrebno je jedino vrijeme. Zaposlenja koja se nude su raznovrsna, kao i kvalitete nezaposlenih osoba. Traženje dobrog radnika, kao i odgovarajućeg zaposlenja svakako zahtijeva određeno vrijeme. Radniku koji želi trajniji posao isplati se nešto duže tražiti dok ne nađe posao s boljim uvjetima od prvog posla koji mu se ponudi jer će poslom s višim dohotkom postupno nadoknaditi prihode koje je propustio kroz vrijeme traženja posla. Radnik koji prima naknadu za nezaposlene za vrijeme traženja boljeg posla na gubitku je samo za onaj iznos koliko je iznos plaće prvog ponuđenog posla viši od naknade za nezaposlene. Ako radnik prihvaća i privremene poslove, češće će se nalaziti u razdoblju nezaposlenosti. Zaposlenoj je osobi

⁶ BeniĆ, Đuro: Povijest razvoja teorije o odnosu između inflacije i nezaposlenosti, Ekonomska misao i praksa, Dubrovnik, 2014., (str.104.)

⁷Tomašić, Petar: Nezaposlenost u tranzicijskoj Hrvatskoj pod socijalno-etiĉkim vidom, Zagreb, 2010., (str. 47.)

traženje novoga i boljega posla otežano zato što traženju može posvetiti samo manji dio svoga vremena. Poslodavcu se obično više isplati duže tražiti dok ne nađe pouzdanog radnika nego svakih par mjeseci tražiti novog radnika. Kada nezaposlena osoba dobiva radno mjesto koje je u skladu s njegovim sposobnostima i znanjima, tada gospodarstvo optimalno koristi radnu snagu koja mu je na raspolaganju. Istovremeno, takvo ponašanje nezaposlenih i poslodavaca dovodi do frikcijske nezaposlenosti. Osim traženja odgovarajućeg zaposlenja, razlog frikcijske nezaposlenosti može biti i čekanje na ponovno zaposlenje. Radnici privremeno udaljeni s posla koji čekaju da ih poslodavac ponovno pozove na posao obično ne traže novi posao, no anketa o radnoj snazi ubraja ih tijekom toga razdoblja među nezaposlene. Isto vrijedi i za sezonske radnike. Izraženija težnja nezaposlenih da rade u državnim poduzećima povećava frikcijsku nezaposlenost zato što nezaposleni radije čekaju da dobiju posao u državnim poduzećima pa ponekad mogu čekati i po nekoliko godina.

Frikcijsku nezaposlenost nije moguće izbjeći, ali ne doseže visoke stope, niti uzrokuje dugotrajnu nezaposlenost. Niža je u zemljama s dobro uređenima tržištima rada, kao i tamo gdje radnici rijetko mijenjaju zaposlenje (npr. u Japanu). Frikcijska nezaposlenost, a dijelom i strukturalna, jednostavno je neizbježna. Stoga niti jedna zemlja tržišnog gospodarstva nikada nije dosegla stopu nezaposlenosti od 0%.⁸

2.1.2. Strukturalna nezaposlenost

Strukturalna nezaposlenost označava nepodudarnost između ponude i potražnje za radnicima u pogledu zanimanja, kvalifikacija ili regionalnog rasporeda. Nepodudarnosti se mogu javiti zbog toga što potražnja za jednom vrstom rada raste dok se potražnja za drugom vrstom rada smanjuje u uvjetima u kojima se ponude rada ne mogu brzo prilagođivati.⁹

Strukturalna nezaposlenost može nastati kada nezaposleni nemaju kvalifikaciju koja se traži na određenim raspoloživim radnim mjestima. Ona predstavlja poteškoću i za zaposlene i za nezaposlene, ali i za poslodavce jer nezaposleni ne mogu pronaći posao u struci budući da je njihovo zanimanje suficitarno (što znači da je veća ponuda nego potražnja rada) ili zastarjelo zbog napretka tehnologije. Poslodavci ne mogu naći radnike jer su tražena zanimanja deficitarna (što znači da je veća potražnja nego ponuda rada). Teritorijalna neusklađenost ponude i potražnje za radnom snagom također može uzrokovati strukturalnu nezaposlenost.

⁸ Tomašić, Petar: Nezaposlenost u tranzicijskoj Hrvatskoj pod socijalno-etičkim vidom, Zagreb, 2010., (str.48.)

⁹ <https://repozitorij.unizg.hr/islandora/object/efzg%3A188/datastream/PDF/view> (18.1.17.)

Poslodavci ponekad ne mogu naći odgovarajućeg radnika na lokalnom tržištu rada pa traže osobe iz drugih krajeva, no zbog snažnih veza s rodbinom i prijateljima te zbog poteškoća u rješavanju stambenog pitanja, prostorna pokretljivost radne snage u Republici Hrvatskoj je slaba što dodatno povećava strukturalnu nezaposlenost. Fleksibilnosti unutar poduzeća također je niska. Radnici nerado prelaze na drugo radno mjesto u vlastitom poduzeću, iako je to ponekad nužno. Veća fleksibilnost svakako bi smanjila strukturalnu nezaposlenost.

Strukturalna nezaposlenost dovodi do toga da neke struke brzo nalaze posao, dok raste nezaposlenost ljudi druge struke ili stupnjeva obrazovanja. Tako stopa nezaposlenosti prema stupnju obrazovanja može biti približan pokazatelj strukturalne nezaposlenosti.¹⁰

2.1.3. Ciklička nezaposlenost

Ciklička nezaposlenost se naziva još i konjunktornom. Posljedica je općeg nedostatka potražnje na tržištu roba i na tržištu rada. Objašnjenje Samuelsona i Nordhausu za cikličku nezaposlenost je: „Ona se javlja kad je sveukupna potražnja za radom niska. Kad se smanjuju potrošnja i proizvodnja, nezaposlenost se praktički svugdje povećava.“. Kako su im nazivi različiti tako je i svaka od ovih nezaposlenosti specifična. Svaka se odnosi na različito stanje na tržištu rada, a prema Samuelsonu i Nordhausu razlika između cikličke, neizbježne (normalne) i strukturne nezaposlenosti pomaže ekonomistima utvrditi dijagnozu općeg stanja tržišta rada.¹¹

Ciklička nezaposlenost se često javlja tijekom recesija, kada se zaposlenost smanjuje zbog neravnoteže između agregatne ponude i agregatne potražnje.

¹⁰ Tomašić, Petar: Nezaposlenost u tranzicijskoj Hrvatskoj pod socijalno-etičkim vidom, Zagreb, 2010. (str. 48.,53.,55.,56.)

¹¹ <https://repozitorij.unizg.hr/islandora/object/efzg%3A188/datastream/PDF/view> (18.1.17.)

2.1.4. "Nova" strukturalna nezaposlenost

Nova strukturalna nezaposlenost nastaje kada su kapitalni fondovi nekog gospodarstva nedovoljni da bi zaposlili svu raspoloživu radnu snagu. Takva strukturalna nezaposlenost tipična je za zemlje u razvoju, ali se privremeno može pojaviti i u razvijenim zemljama.¹²

2.1.5. Tehnološka nezaposlenost

Tehnološka nezaposlenost se može promatrati kao dio strukturalne nezaposlenosti, a razlog tomu je što tehnološki razvoj predstavlja važan pokretač strukturalnih promjena. Različit razvoj produktivnosti ili različite promjene u potražnji koje su posljedica inovacije proizvoda izazivaju promjene u mogućnostima zapošljavanja u različitim sektorima i potrebu prilagodbe novim uvjetima. Ako prilagodbu nije moguće trenutno i potpuno ostvariti, nastaje tehnološki uzrokovana strukturalna nezaposlenost.¹³

2.1.6. Razlikovanje dobrovoljne i nedobrovoljne nezaposlenosti

Osim vrsta nezaposlenosti, razlikujemo još i dobrovoljnu i nedobrovoljnu nezaposlenost. Na nekim povoljnijim tržištima rada korisnici imaju mogućnost odbiti posao kada misle da bi mogli pronaći bolji posao.

Osobe koje su odbile ponuđeni posao nazivaju se dobrovoljno nezaposlenima jer su odabrale daljnje traženje posla nadajući se boljim uvjetima, ali su mnoge od tih osoba neželjeno izgubile prethodni posao te su protiv svoje volje u situaciji da traže odgovarajući posao. Postoji i obrnuta situacija, osobe koje su dobrovoljno napustile prethodni posao mogu se zvati dobrovoljno nezaposlenima, no ako su ga napustile očekujući da će u kratkom roku pronaći drugi posao, a uvjeti tržišta rada onemogućuju pronalazak novog zaposlenja tijekom dužeg razdoblja, takva produljena nezaposlenost nije dobrovoljna. Nezaposlenost kao neiskorišteni dio radne snage ne obuhvaća sve potencijalne ponuđače rada na tržištu, odnosno neiskorištene radne resurse gospodarstva.

Postoje osobe koje se prema definiciji radne snage trenutno nalaze izvan tržišta rada, ali bi pri povoljnijoj konjunktornoj situaciji ili pri izmijenjenim strukturalnim uvjetima aktualizirale

¹² <https://repozitorij.unizg.hr/islandora/object/efzg%3A188/datastream/PDF/view> (18.1.17.)

¹³ <https://repozitorij.unizg.hr/islandora/object/efzg%3A188/datastream/PDF/view> (18.1.17.)

ponudu svog rada (tiha rezerva, obeshrabreni radnici). Takva pojava naziva se prikrivena nezaposlenost.¹⁴

2.2. Načini mjerenja nezaposlenosti

Mjerenje nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj temelji se na dva izvora podataka: evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i anketi radne snage koju provodi Državni zavod za statistiku.¹⁵ Unazad nekoliko godina i naša zemlja, poput mnogih zemalja razvijenog tržišnog gospodarstva, a i većine tranzicijskih zemalja, objavljuje podatke o nezaposlenosti na temelju dvaju navedenih izvora, odnosno dvaju načina mjerenja. Svaki se od ovih načina provodi po točno utvrđenim postupcima i definicijama.

Administrativni izvori¹⁶

Prvi se način mjerenja nezaposlenosti zasniva na evidencijama koje, prema važećim zakonskim propisima, vodi Hrvatski zavod za zapošljavanje. Dakle, izvor podataka za ovaj način mjerenja je posve administrativan. Pri tome se pod nezaposlenom osobom smatra osoba koja je prijavljena Hrvatskome zavodu za zapošljavanje kao tražitelj zaposlenja, nije u radnom odnosu, ne obavlja samostalnu ili profesionalnu djelatnost, nije većinski vlasnik ili suvlasnik poslovnog subjekta te nije redoviti učenik, student ili umirovljenik. Evidencija se o takvoj osobi počinje voditi na dan prijavljivanja Zavodu, a prestaje se voditi kada se osoba zaposli, odjavi, briše iz evidencije na temelju zakonskih propisa te u slučaju smrti. Instrumentarij za vođenje evidencije i prikupljanje podataka o nezaposlenim osobama je osobni karton radnika koji se popunjava na osnovi intervjua što ga s nezaposlenom osobom u službi za zapošljavanje vodi savjetodavac. Osobni karton sadrži niz podataka o tražitelju zaposlenja (npr.: dob, spol, zanimanje, prebivalište, bračno stanje, roditeljski status, radno iskustvo, trajanje nezaposlenosti i dr.). Obradom podataka iz osobnih kartona osoba prijavljenih Zavodu dobivaju se redoviti statistički izvještaji o nezaposlenosti od kojih su neki mjesečni, tromjesečni, polugodišnji ili godišnji. Podaci iz ovog izvora redovito se objavljuju u Mjesečnom statističkom biltenu i Godišnjaku Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje. Iz tog izvora i na temelju podataka o zaposlenim osobama Državnog zavoda za statistiku, izračunava se stopa registrirane nezaposlenosti.

¹⁴ <https://repozitorij.unizg.hr/islandora/object/efzg%3A188/datastream/PDF/view> (18.1.17.)

¹⁵ Galić, Zvonimir: Nezaposlenost, traženje posla i zapošljavanje: longitudinalna analiza psiholoških aspekata, Zagreb, 2008. (str. 3.)

¹⁶ Ibid (str.4.)

Anketa radne snage¹⁷

Drugi izvor podataka o nezaposlenosti u RH je anketa radne snage. Takvu anketu od 1996. godine u skladu s preporukama i metodama te organizacije provodi Državni zavod za statistiku. U pravilu anketom radne snage dolazimo do stopa nezaposlenosti koje su nekoliko poena niže od stope registrirane nezaposlenosti. Do nepravilnosti dolazi zato što je anketa radne snage stroža te prema njoj u nezaposlene ne ulaze sve osobe koje su kao takve registrirane na HZZ-u.

Drugo se mjerenje temelji na anketi radne snage (ARS) koju od 1996. godine na uzorku kućanstava provodi Državni zavod za statistiku (DZS) prema preporukama, metodama i definicijama Međunarodne organizacije rada. Dakle, radi se o mjerenju nezaposlenosti koje je prihvaćeno kao međunarodni standard. Anketa je 1996. i 1997. provedena jednom u godini, a od 1998. se provodi kontinuirano s polugodišnjom obradom, tj. rezultati se objavljuju dva puta godišnje; za prvo i drugo polugodište.

Prvu anketu radne snage na uzorku kućanstava DSZ je proveo u studenome 1996. na uzorku od 7.451 kućanstva, a anketirano je 19.547 osoba starijih od 15 godina. U tom su mjesecu, prema rezultatima ankete, u Hrvatskoj bile nezaposlene 170.234 osobe, a stopa nezaposlenosti je iznosila 10,0%. Istodobno su u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje bile evidentirane 266.644 nezaposlene osobe, a stopa registrirane nezaposlenosti, izračunata na temelju administrativnih izvora, iznosila je 15,7%. Kao što se vidi, razlike u stopama nezaposlenosti dobivene iz različitih izvora nisu zanemarive, što u medijima često izaziva zbunjujuće komentare. To je uobičajena pojava u većini zemalja koje nezaposlenost mjere na temelju različitih izvora, iako te razlike nisu tako velike kao u Hrvatskoj. One proizlaze iz različitih definicija zaposlenosti, odnosno nezaposlenosti, primijenjenih u pojedinim načinima mjerenja ovih pojava. Tako, npr., u anketnoj zaposlenosti sve osobe koje su u referentnom tjednu radile najmanje 1 sat, ulaze u populaciju zaposlenih, bez obzira na njihov formalni status i bez obzira na način plaćanja za obavljeni rad. Stoga će se u ovoj skupini naći umirovljenici, učenici, studenti, kućanice i sl. Istodobno u skupinu nezaposlenih neće ući osobe koje ne zadovoljavaju kriterije nezaposlenosti, tj. da u referentnom tjednu nisu obavljale nikakav posao za novac ili plaćanje u naturi, da su u posljednja 4 tjedna aktivno tražile posao i da u iduća 2 tjedna mogu početi obavljati ponuđeni im posao, iako su prijavljene Hrvatskom

¹⁷ Ibid, (str. 5.)

zavodu za zapošljavanje. Vrijedi i obrnuto, nezaposlene će biti osobe koje nisu prijavljene Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, a zadovoljavaju ranije spomenute kriterije.

2.3. Prikaz problema nezaposlenosti

Problem nezaposlenosti egzistencijalni je problem svakoga pojedinca, kada na razini cjelokupnog društva nema mogućnosti da svoju živu radnu energiju pretvori u novac i da time na slobodnom tržištu vrijednost svoje radne energije razmjenjuje za dobra potrebna održavanju života.¹⁸ Osoba koja ne posjeduje sredstva za rad ima vrlo male koristi od toga da slobodno tržište svima daje mogućnost poduzetničke inicijative. Ako se pretpostavi da svi pojedinci sposobni za rad imaju slobodu osigurati si uvjete rada kojima će plasirati svoju radnu energiju, onda moramo uzeti u obzir da se ta činjenica na kraju svodi na to da samo najuspješniji pojedinci mogu postići taj cilj, ali će još uvijek postojati velika većina onih koji to ipak neće moći. S obzirom na to da su sredstva rada po svojoj količini i sadržaju na današnjem stupnju razvitka ograničena, onda su i mogućnosti zapošljavanja ograničene. Ta zakonitost u ekonomskim kretanjima dovodi do nezaposlenosti, a ona predstavlja jedan od najvećih problema društva i pojedinca.

Ta je pojava karakteristična i za najrazvijenije zemlje, u kojima stopa zaposlenosti premašuje 45% pa prelazi i 50% zaposlenog stanovništva, a izrazito je nepovoljna u nerazvijenom svijetu. To se isto događa i u tranzicijskim zemljama pa i u Hrvatskoj. Visoka stopa nezaposlenosti stanovništva, kao što je sada u Hrvatskoj, poprima pandemijski oblik. Nezaposleni pojedinac ne samo da je nesretan i izložen stresu i da to stanje doživljava kao nedostojan i ponižavajući društveni položaj, nego pojedinac takvo stanje doživljava kao stanje beznadnosti, čime je ugrožen njegov životni opstanak.¹⁹ Tako je osoba lišena svake idile koja čini puninu ljudskoga života izraženu demokracijom, slobodom, kulturom, a kao misaono biće nezaposlena osoba je lišena čak i vlastite reprodukcije. Zbog najuže povezanosti nezaposlenosti i gologa života, zadaća suvremene države kao organiziranog društvenog aparata jest da na najradikalniji način ostvaruje humanu zadaću i brigu o zapošljavanju svoga stanovništva.

¹⁸ [file:///C:/Users/pc/Downloads/06Kljaic%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/06Kljaic%20(3).pdf) (20.1.17.)

¹⁹ [file:///C:/Users/pc/Downloads/06Kljaic%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/06Kljaic%20(3).pdf) (20.1.17.)

2.4. Prikaz posljedica nezaposlenosti

Visoka stopa nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj upućuje na neefikasno korištenje radno sposobnog ljudskog potencijala. Kada je zaposlenost visoka, visoki su i outputi, a oni za sobom povlače i visoke dohotke. Kada je nezaposlenost visoka, outputi opadaju, dohoci se smanjuju, a povećava se i nezadovoljstvo ljudi. To dovodi do višestrukih negativnih posljedica: ekonomskih, političkih, socijalnih i psiholoških.²⁰

Gubitak radnog mjesta gotovo uvijek predstavlja šok za osobu te nakon toga dolazi faza traženja novoga radnog mjesta. Tu je pojedinac još uvijek optimističan i ne gubi nadu u pronalazak posla, no nakon niza neuspješnog traženja posla, pojedinac postaje pesimističan pa može razviti depresivne misli i patiti od strahova. Naposljetku je pojedinac bezvoljan budući da je izgubio nadu, a zbog toga mu najviše pati obitelj. Starije osobe imaju manju šansu da dobiju novi posao, a to dovodi do negativnih posljedica nezaposlenosti. Financijski gubici te probleme dodatno pogoršavaju.

Zbog visoke stope nezaposlenosti, kupovna moć stanovništva se snižava. Nezaposleni pojedinac prvo obavlja svoje temeljne nužde, a zbog niske kupovne moći kupuje manje luksuzna dobra. To također vrijedi i za radnike kojima prijeti nezaposlenost. Nakon što pojedinac sazna da mu prijeti nezaposlenost, on radije novac štedi kako bi imao zalihe za budućnost.

Visoka nezaposlenost je loša za ekonomiju države, jer samim time država ima niže prihode, manje primatelja plaće, a niže plaće znače manje poreznih obveznika. Rezultat svega je povećanje državnih kredita što naposljetku dovodi i do povećanja doprinosa za socijalno osiguranje, pogotovo kod zdravstvenog i mirovinskog osiguranja. Te odredbe vode do povećanja troškova za plaće, a dodatna opterećenja animiraju poduzeća da dalje otpuštaju radnike.

²⁰ Bušelić, Marija: Mjere za poticanje zapošljavanja u Republici Hrvatskoj, Zagreb, 2001., (str.47.)

2.4.1. Ekonomske posljedice nezaposlenosti

Ekonomske posljedice nezaposlenosti moguće je promatrati sa stajališta pojedinaca i iz makro perspektive. Za pojedince su te posljedice:²¹

1. Smanjenje dosadašnjeg dohotka.
2. Smanjenje budućeg dohotka i blagostanja pojedinca.
3. Opadanje vrijednosti ljudskog kapitala tj. investicije u ljudski kapital.
4. Kada radnik dobije posao, veći je rizik da će ponovo postati nezaposlen.

S makro stajališta, visoka stopa nezaposlenosti predstavlja gubitak proizvodnje, ali i gubitak najkvalitetnijeg dijela ljudskog faktora - obrazovane kategorije radnika koji su zbog nezaposlenosti prisiljeni potražiti posao izvan zemlje.²² Tu se može javiti problem i u fiskalnoj sferi budući da pojedinac koji nije zaposlen i ne radi ne zarađuje nikakav dohodak koji bi se mogao oporezivati, niti država prima ikakve doprinose od njega ili njegova poslodavca. Tako se prikuplja manje poreza, a osim toga, država za toga pojedinca mora plaćati naknadu za nezaposlenost ili socijalnu pomoć te on za državu zapravo predstavlja trošak.

2.4.2. Političke posljedice nezaposlenosti

Velik broj nezaposlenih osoba znači smanjenje poreznih obveznika što izravno utječe na smanjenje državnih prihoda. Povećanje nezaposlenosti mladih uzrokuje veća izdvajanja za socijalne naknade. Država se suočava s proračunskim deficitom koji mora podmiriti najčešće povećanjem poreza, a povećanje poreza utječe na daljnje smanjivanje kupovne moći kao i na veći pritisak na poslodavce.²³ Jedan od najvećih problema s kojima se države suočavaju uslijed nezaposlenosti je „odljev mozgova“. Obrazovani stručnjaci svojim znanjem pridonose rastu i razvoju države, a odlaskom educirane vitalne radne snage država zasigurno gubi neprocjenjivu vrijednost za cijelu privredu i time dovodi u pitanje svoju perspektivu u budućnosti. Iseljavanje mladih ljudi loše je i za demografsku sliku jer je Hrvatska kao nacija već sada stara. Kako bi se spriječili takvi negativni trendovi nužno je već sada početi stvarati uvjete koji će kod mladih ljudi povećati motivaciju za ostankom u svojoj zemlji. Mladima treba omogućiti sve preduvjete za stjecanje potrebnih znanja i potom im omogućiti da ih

²¹Bušelić, Marija: Mjere za poticanje zapošljavanja u Republici Hrvatskoj, Zagreb, 2001. (str.168.)

²²Ibid (str. 168.)

²³ hrcak.srce.hr/file/166401 (22.1.17.)

koriste i sukladno tome napreduju. Mladim intelektualcima potrebno je osigurati egzistenciju, uvjete za rad i status koji zaslužuju kako bi smanjili njihovu želju za odlaskom i osigurali svijetlu budućnost našoj zemlji.

2.4.3. Psihološke posljedice nezaposlenosti

Psihološko zdravlje označava niz afektivnih, kognitivnih i bihevioralnih procesa, a proteže se od narušenog do visokog psihološkog zdravlja. Različiti aspekti psihološkog zdravlja mogu predstavljati posebne mjere u istraživanjima psiholoških posljedica nezaposlenosti. Nezaposlenost uključuje i učenje novih uloga te prilagođavanje promijenjenim okolnostima. Sve ove promjene za pojedinca predstavljaju izvor stresa koji za sobom povlači i specifične promjene u doživljavanju i ponašanju. Nazivaju se psihološkim posljedicama nezaposlenosti.²⁴

Iako u psihologiji za to još uvijek ne postoje sasvim jasni dokazi, većina autora smatra da stanje stresa loše utječe na fizičko zdravlje ljudi. Mnoga istraživanja pokazuju da su nezaposleni lošijeg zdravlja od zaposlenih što se može primijetiti i u svakodnevnom životu. Lošije fizičko zdravlje nezaposlenih može biti neizravna posljedica nezaposlenosti zbog općenito lošijih materijalnih uvjeta života nezaposlenih. U nekim su istraživanjima pronađeni podaci da među nezaposlenima postoji veći broj suicida i parasuicida. Psihološko zdravlje pada unutar razdoblja od nekoliko prvih tjedana do tri mjeseca nakon ostanka bez posla, nakon čega ostaje stabilno ili se čak može i popraviti te izgleda da je trajanje nezaposlenosti manje važan faktor od činjenice da je osoba izgubila posao. Psihološke posljedice nezaposlenosti najveće su za ljude srednjih godina (od 30 do 59 godina). Pohađanje različitih programa za pomoć nezaposlenima pruža kratkotrajnu korist, a njihovo psihološko zdravlje se nakon takvih programa može popraviti pa se svakako preporučuje potražiti liječničku pomoć u takvim slučajevima.

Može se zaključiti da nezaposlenost zaista utječe na psihološko zdravlje, a prednosti koje zaposlenost pruža su: zarada, ostvarenje osobnog identiteta kroz rad, raznolikost okoline i socijalnih interakcija, povećana razina aktivacije i mnoge druge. Gubitak navedenih prednosti značajan je izvor stresa. Kada se pojedinac susretne s nemogućnošću pronalaženja posla ili kada izgubi posao, ne samo da je nesretan, nego to stanje doživljava kao stanje beznadnosti čime je ugrožen njegov životni standard i opstanak.

²⁴ file:///C:/Users/pc/Downloads/milas_mate_efst_2016_zavrs_sveuc.pdf (19.1.17.)

2.4.4. Socijalne posljedice nezaposlenosti

Nezaposlenost može biti vrlo opasna za mentalno zdravlje pojedinca jer nezaposleni mogu očitovati krajnje agresivne stavove prema svojoj situaciji, pobjeći u svijet fantazije i mislima i djelom, odati se konzumiranju alkohola i droge ili potražiti rješenje u kriminalnom ponašanju. Može doći do poremećaja socijalne naravi, poput većeg stupnja siromaštva, demoralizacije (opadanje, slabljenje morala) i poremećenih obiteljskih odnosa. Strah za budućnost koji se javlja uslijed nezaposlenosti utječe na odgađanje zasnivanja obitelji i daljnji pad nataliteta s kojim Hrvatska već ima problema. Čovjekovi socijalni padovi zbog nezaposlenosti očituju se u ograničenju rada čovjeka jer socijalizacijom čovjek stječe potrebu za radom i djelotvornošću, stvara radne vrijednosti i radne navike. Čovjek ne bi smio, od trenutka kada postane sposoban za rad, nikada ostati bez mogućnosti da bude djelotvoran jer to može imati mnoge negativne posljedice na njegovo psihološko zdravlje i socijalni položaj.

Pri proučavanju socijalnih posljedica nezaposlenosti izuzetno velik značaj pridaje se pojavi „odljeva mozgova“ (engl. brain drain). „Odljev mozgova“ predstavlja specifičan oblik migracije stanovništva, koji se odnosi na odlazak visokoobrazovanih ljudi, stručnjaka, znanstvenika i drugih intelektualaca iz zemlje. Očituje se u iseljavanju te znanstvenom djelovanju istraživača u inozemstvu. Postoje dvije podvrste „odljeva mozgova“. Prva vrsta se odnosi na izravno preseljenje u drugu zemlju, dok druga vrsta „odljeva mozgova“ predstavlja uzastopne migracije kojima su znanstvenici u više navrata mijenjali boravište u inozemstvu.²⁵ „Odljev mozgova“ jedna je od najvažnijih posljedica problema nezaposlenosti, kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj. Posljedice „odljeva mozgova“ imaju vrlo negativan, poguban učinak na društvo u kojemu je ova pojava prisutna.

²⁵ file:///C:/Users/pc/Downloads/milas_mate_efst_2016_zavrs_sveuc.pdf (19.1.17.)

3. PRIKAZ NEZAPOSLENOST U HRVATSKOJ OD 2004. DO 2016. GODINE

Nezaposlenost je u Hrvatskoj posljedica strukturnih promjena gospodarstva, likvidacija i stečaja poduzeća, otpuštanja zaposlenih, razmjerno smanjenih mogućnosti zapošljavanja, ali i prostorne i profesionalne neusklađenosti ponude i potražnje rada.²⁶

Uz navedene faktore javlja se i loša makroekonomska politika i privatizacija, kao i odgađanje provođenja strukturnih reforma u Hrvatskoj, za koje se može reći da su glavni krivci današnje visoke stope nezaposlenosti. Nerazmjer između dinamike otvaranja i zatvaranja radnih mjesta dovodi do brzog propadanja velikog broja velikih poduzeća u javnom sektoru, a istodobno je razvitak privatnog sektora zasnovan na uslugama trgovanja, a ne na proizvodnji. Nezaposlenost u Hrvatskoj je složena pa je i proces saniranja složen. Procesom privatizacije gubi se velik broj radnih mjesta u javnom sektoru, a rješenje za otpuštene zaposlenike pokušava se naći u prijevremenom umirovljenju većeg broja radnika. Posljedica takve ekonomske politike je prevelik broj umirovljenika koji iziskuju velika financijska sredstva za naknade, a fond mirovinskog i invalidskog osiguranja nema na raspolaganju tolika sredstva da bi se riješio njihov problem. U takvim okolnostima dolazi do neodržive javne potrošnje koja se većim dijelom financira kroz oporezivanje poduzetnika, a uvjetuje previsoke troškove rada čime je gotovo onemogućen rast zaposlenosti.

Za stanje u Hrvatskoj velikim dijelom odgovorni su događaji koji su obilježili njezine devedesete godine od raspada Jugoslavije pa do ratnog i poratnog razdoblja, a dali su poseban obol tranzicijskom razdoblju.²⁷ Svi događaji vezani uz ratno stanje uzrokuju da se hrvatsko gospodarstvo osiromašuje, gube se radna mjesta, dolazi do velikih razaranja što dovodi do povećanja broja nezaposlenosti, a posljedice se osjete i danas. Značajno oživljavanje gospodarske aktivnosti krajem 1990-ih i početkom 2000-ih nije praćeno izrazitijim i bržim zapošljavanjem te se ukupan broj zaposlenih samo neznatno povećao. Prema strukturi zaposlenih po djelatnostima, Hrvatska se sve više približava razvijenim društvima, što znači da se smanjuje udio poljoprivrednih, stagnira udio nepoljoprivrednih i povećava se udio uslužnih djelatnosti.

²⁶ Ott, Katarina: Javne financije u Hrvatskoj, treće promijenjeno izdanje, Institut za javne financije, Zagreb 2007., (str. 121.)

²⁷ Vukelić, Anton: Anomija pojedinih socijalnih grupa suvremenog hrvatskog društva, Zagreb, 2002., (str.125.)

Poslije rata, veliki utjecaj na stopu nezaposlenosti ima i kriza koja se javlja 2008. godine. Stopa nezaposlenosti u blagom je padu od 2004. do 2008. godine, no makroekonomski poremećaji izazvani globalnom financijskom krizom u 2009. godini potpuno su zahvatili tržište rada i dolazi do naglog povećanja stope nezaposlenosti.

Počevši od veljače, međugodišnji rast broja nezaposlenih, odnosno smanjenje broja zaposlenih osoba, ubrzavao se tijekom cijele 2009. godine. Prosječan broj nezaposlenih osoba u 2009. iznosio je 263,2 tisuće te je na međugodišnjoj razini povećan za 26,4 tisuće ili 11,2 %. U isto vrijeme prosječan broj zaposlenih osoba smanjen je za 56,0 tisuća ili 3,6%. Prosječna administrativna stopa nezaposlenosti iznosila je u 2009. godini 14,9 % što je 1,7 postotnih bodova više nego u 2008. U uvjetima nastavka pada tijekom 2010.godine pristizao je sve veći broj nezaposlenih osoba, dok se broj zaposlenih spuštao na sve nižu razinu. Slična su kretanja bila i na početku 2011., pa se stopa registrirane nezaposlenosti dodatno povećala te je na kraju veljače iznosila 19,6%.²⁸ U 2012. godini broj nezaposlenih je iznosio 324.323, a u 2013. godini događa se bitna prekretnica za Hrvatsku što utječe i na stopu nezaposlenosti, jer te godine Hrvatska postaje članica Europske unije. 2013. godine broj nezaposlenih iznosi 345112 što je najveća brojka u proteklih dvanaest godina. Nakon toga broj nezaposlenih počinje polako padati i pada sve do 2016. godine. U tablici 1. prikazan je broj nezaposlenih osoba od 2004. do 2016. godine

²⁸ Bolfek, Berislav; Knežević, Sanja: Međunarodna ekonomija, Veleučilište u Slavonskom Brodu, Slavonski Brod, 2011., (str.108.-109.)

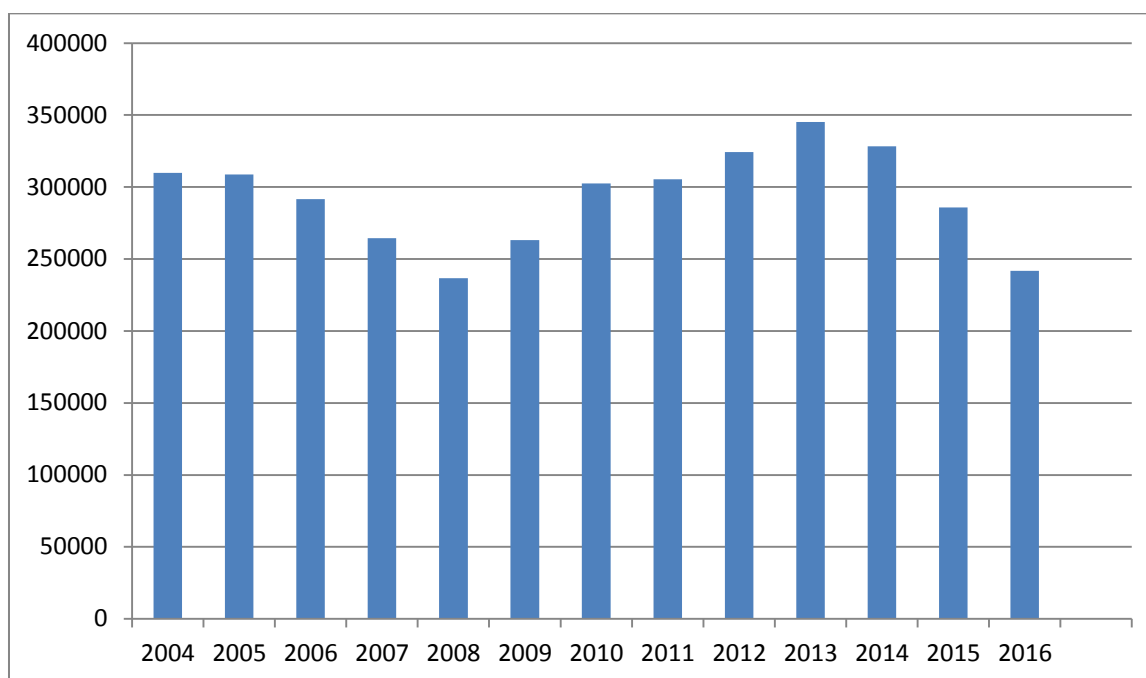
Tablica 1.: Broj nezaposlenih osoba u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine

Mjere	Broj nezaposlenih
Godina	
2004	309875
2005	308739
2006	291616
2007	264446
2008	236741
2009	263174
2010	302425
2011	305333
2012	324323
2013	345112
2014	328187
2015	285906
2016	241860

Izvor: vlastita izrada prema: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (22.2.17.)

Tablica 1. prikazuje kako se kretala ukupna nezaposlenost u Republici Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine. Može se primijetiti postojanje velikih oscilacija u nezaposlenosti u posljednjih 12 godina. Problemi u gospodarstvu su se odrazili na porast broja nezaposlenih. Kako bi se mogla jasnije vidjeti struktura kretanja nezaposlenih kroz navedeni period, podaci će se prikazati i grafički.

Grafikon 1.: Grafički prikaz ukupne nezaposlenosti u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine

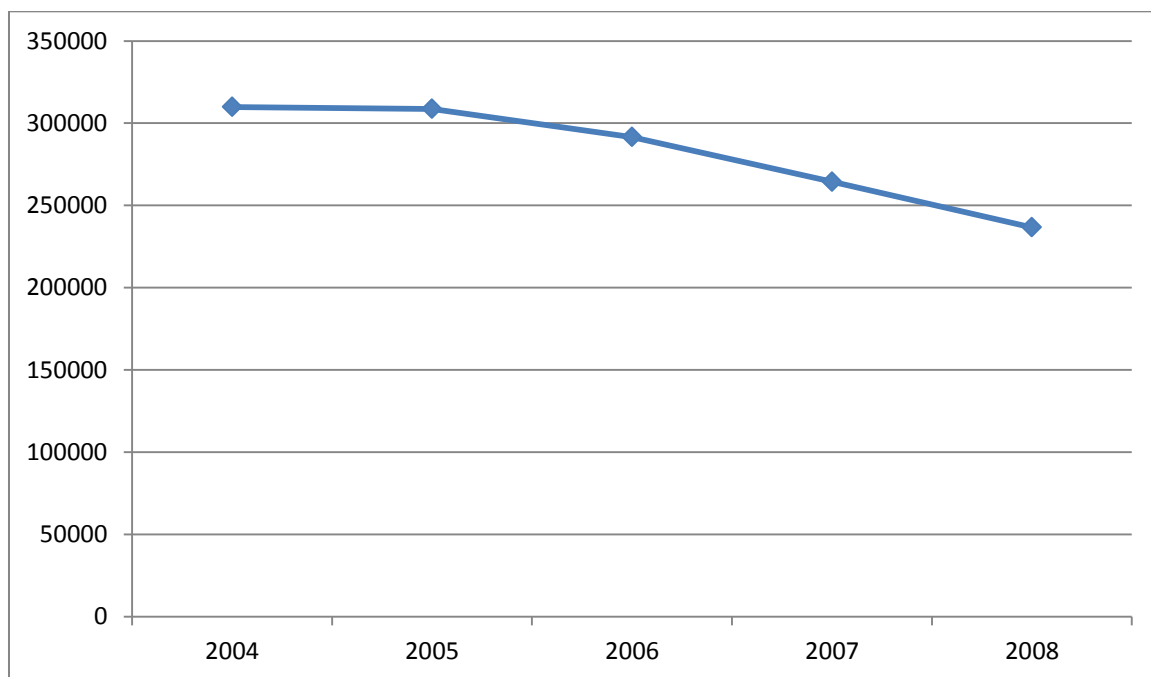
Izvor: vlastita izrada prema: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (22.2.17.)

Na grafikonu 1. prikazana je ukupna nezaposlenost u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine. Analizirajući grafikon može se uvidjeti da se nezaposlenost kretala neravnomjerno. Najveća nezaposlenost se javlja u 2013. godini i iznosi 345112. Nezaposlenosti doživljava svoj minimum 2008. godine te ponovno slijedi rast nezaposlenosti uslijed gospodarske krize, ali 2014. godine se ponovno stabilizira. Ako se promatra 2004. i 2016. godina može se primijetiti da se 2016. u odnosu na 2004. godinu dogodio pad nezaposlenih za gotovo 70000. Takav pad je posljedica pozitivnih mjera Vlade Republike Hrvatske usmjerene na smanjenje nezaposlenosti te pozitivna posljedica ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju.

3.1. Nezaposlenost u Hrvatskoj od 2004. do 2008. godine

U ovome dijelu rada analizirat će se kretanje stope nezaposlenosti od 2004. do 2008. godine. Navedene godine su izabrane za analizu kako bi se moglo usporediti stanje nezaposlenosti u Hrvatskoj četiri godine prije krize, koja počinje u 2008. godini. Zatim se u nastavku rada uspoređuju stope nezaposlenosti prije i poslije gospodarske krize. Na grafikonu 2. prikazano je kretanje broja nezaposlenih od 2004. do 2008. godine.

Grafikon 2.: Kretanje broja nezaposlenih osoba od 2004. do 2008. godine

Izvor: izrada autora prema: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (19.2.17.)

Na grafikonu 2. prikazano je kretanje broja nezaposlenih osoba od 2004. do 2008. godine. Broj nezaposlenih u 2004. godini iznosi više od 300 000 što je iznimno velik broj. Narednih godina broj nezaposlenih osoba se smanjuje pa se 2006. godine spušta ispod brojke od 300 000. U 2007. i 2008. godini i dalje ima tendenciju pada te u 2008. godini prelazi ispod 250 000 nezaposlenih osoba. Ako se to usporedi s 2004. godinom vidi se da je nezaposlenost pala za više od 50 000. U 2008. godini dolazi do gospodarske krize koja je do 2009. godine zahvatila cijelu Hrvatsku, što će se odraziti i na broj nezaposlenih osoba.

3.2. Nezaposlenost u Hrvatskoj od 2008. do 2013. godine

U ovome dijelu rada analizira se kretanje broja nezaposlenih osoba u vrijeme krize u Hrvatskoj, koja je počela krajem 2008. godine i intenzivirala se 2009. godine.

Globalna ekonomska kriza imala je prilično značajan učinak na sve segmente hrvatskog gospodarstva i društva, pala je zaposlenost, a siromaštvo je povećano za 3,5 posto, pokazuje zajedničko izvješće Svjetske banke i Programa Ujedinjenih naroda za razvoj.²⁹

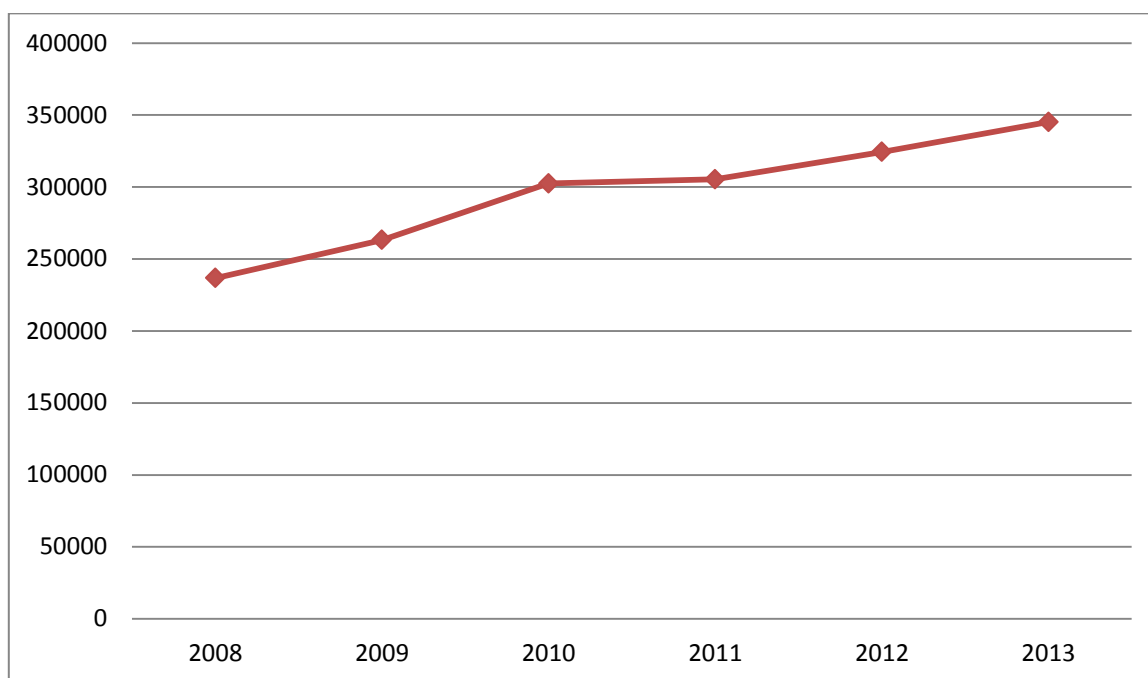
Krajem 2008. svjetska ekonomska kriza manifestirala se u Hrvatskoj, prvotno zaustavljanjem gospodarskog rasta, zatim smanjenjem proizvodnje i potrošnje te naposljetku padom BDP-a. Osim toga, kriza je preokrenula značajno smanjenje nezaposlenosti ostvareno u 2007. i prvoj polovini 2008. godine, pri čemu je zaposlenost pala za gotovo 6 %. Kriza je najviše pogodila prerađivačku industriju, trgovinu, turizam i građevinsku industriju pa su tako regije koje imaju razvijenu industriju s niskom nezaposlenošću najviše trpjele zbog krize. Posao su najčešće gubili kvalificirani radnici u industriji, muškog spola, mlađih godina. Kriza je smanjila već ionako nisku stopu participacije za dodatna 2 postotna boda, što je dodatno naglasilo strukturne probleme na tržištu rada i potrebu za djelotvornijim mjerama zapošljavanja.

Konačno, može se zaključiti da je ekonomska kriza ostavila značajan trag na hrvatskom tržištu rada, a i nezaposlenim pojedincima. Sve većom aktivnošću HZZ-a, Ministarstva rada i mirovinskog osiguranja, Agencije za znanost i visoko obrazovanje kao i provođenjem sve većeg broja aktivnih politika zapošljavanja uistinu se pridonosi usklađenosti ponude i potražnje za visokoobrazovanom radnom snagom, a u idućih nekoliko godina to će pokazati i brojčani podaci.³⁰

²⁹ <http://metro-portal.rtl.hr/sto-je-globalna-kriza-ucinila-hrvatskoj/43714> (8.2.17.)

³⁰ [file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20\(10\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20(10).pdf) (8.2.17.)

Grafikon 3.: Kretanje broja nezaposlenih u Hrvatskoj od 2008. do 2013. godine

Izvor: izrada autora prema: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (30.1.17.)

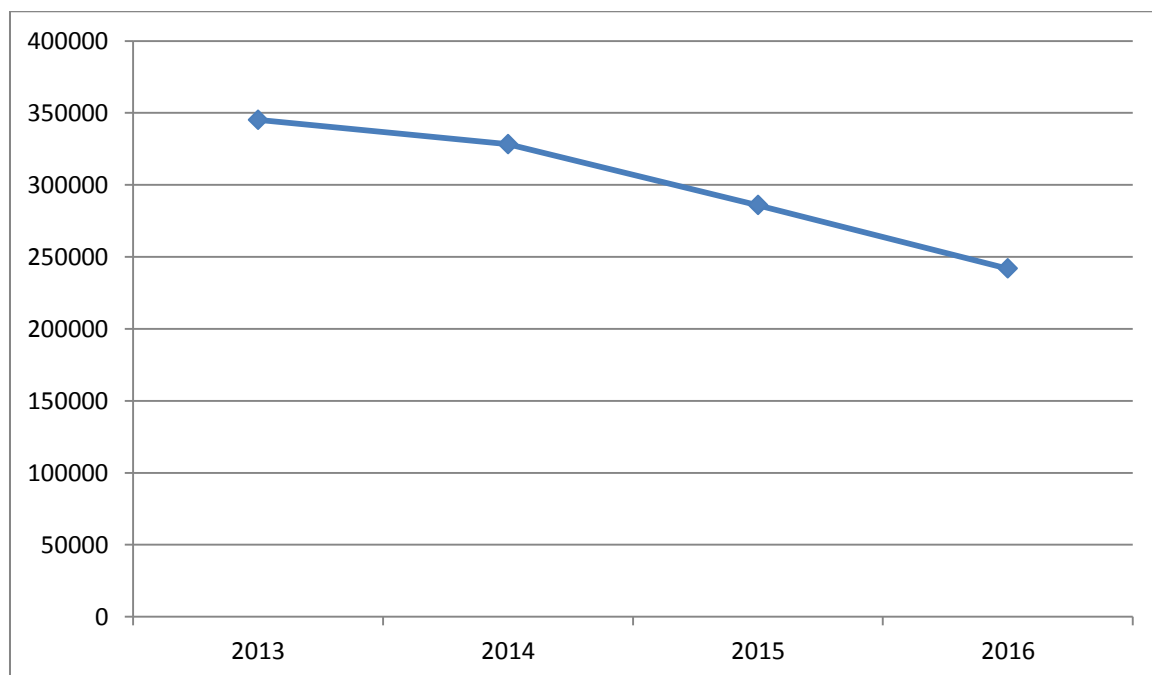
Na grafikonu 3. prikazano je kretanje broja nezaposlenih osoba u Hrvatskoj od vremena ulaska u krizu (2008. godina) do 2013. godine. Vidljivo je kako je broj nezaposlenih u 2008. godini relativno nizak pa je evidentiran broj nezaposlenih koji iznosi manje od 250 000 (prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje). Kako kriza počinje dobivati svoj intenzitet, uočava se da i krivulja broja nezaposlenih raste iz godine u godinu. Broj nezaposlenih u 2010. godini ponovno prelazi iznad 300 000 i raste sve do 2013. godine kada doseže broj od čak 350 000 nezaposlenih osoba što je najveći broj nezaposlenih osoba od osnutka Republike Hrvatske. Ako se uspoređi broj nezaposlenih 2008. godine kada kriza počinje i broj nezaposlenih 2013. kada je kriza već uzela maha, vidljivo je da se taj broj povećao za gotovo 100 000. Iz toga se može zaključiti da je kriza utjecala na nezaposlenost u velikoj mjeri, tvrtke propadaju, gospodarstvo slabi, a broj nezaposlenih sve više raste.

3.2. Nezaposlenost u Hrvatskoj od 2013. do 2016. godine

Vrlo bitna godina u povijesti Hrvatske je svakako 2013. godina. Dana 1. srpnja 2013. godine, Republika Hrvatska postala je 28. punopravna članica Europske unije. Europska unija (kratica EU) jedinstvena je međuvladina i nadnacionalna zajednica europskih država, nastala kao rezultat procesa suradnje i integracije koji je započeo 1951. godine između šest država (Belgije, Francuske, Njemačke, Italije, Luksemburga i Nizozemske). Europska unija je formalno uspostavljena 1. studenog 1993. godine stupanjem na snagu Ugovora o Europskoj uniji.³¹

Hrvatska se dugi niz godina pripremala za ulazak u Europsku uniju. Ulazak u Europsku uniju uzrokovan je željom za kvalitetnijim i lakšim surađivanjem s članicama Europske unije, ukidanjem carina, lakšim prijevozom, povećanjem izvoza, financiranjem iz fondova Europske unije i mnogim drugim čimbenicima. Ulazak Hrvatske u Europsku uniju imao je značajan utjecaj na kretanje stope nezaposlenosti u Hrvatskoj. Na sljedećem grafikonu prikazat će se ukupan broj nezaposlenih osoba od vremena ulaska Hrvatske u EU (2013. godine) do 2016. godine.

Grafikon 4.: Kretanje broja nezaposlenih od ulaska Hrvatske u Europsku uniju (2013.) do 2016. godine

Izvor: izrada autora prema: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (30.1.17.)

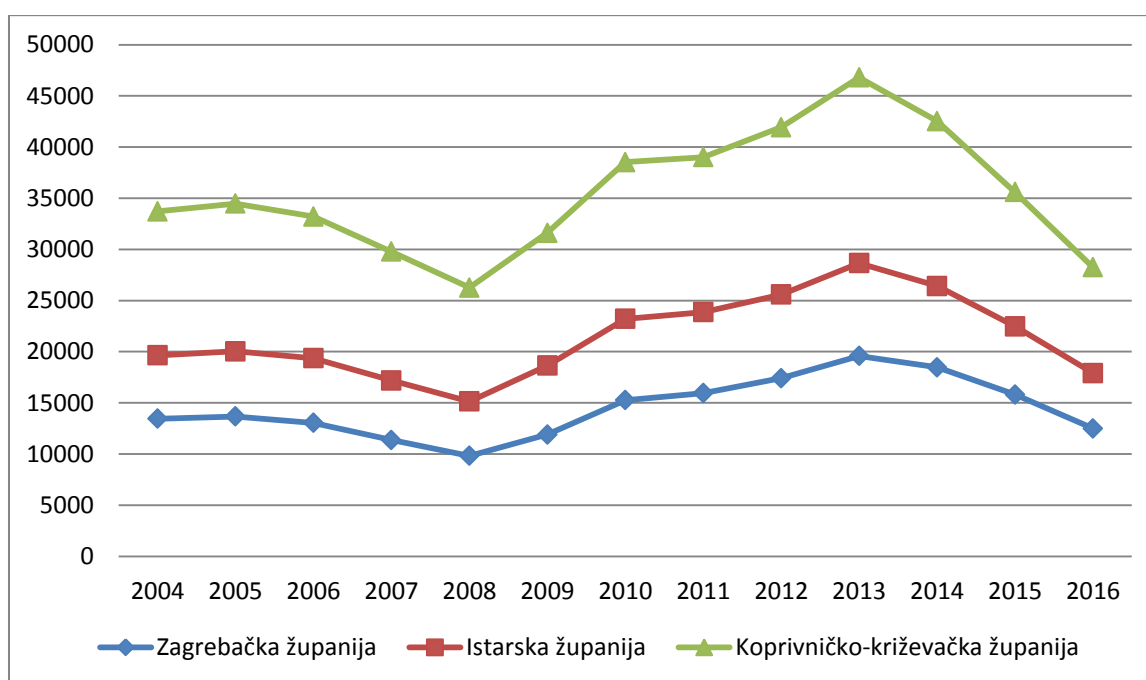
³¹ https://hr.wikipedia.org/wiki/Europska_unija (8.2.17.)

Na grafikonu 4. prikazano je kretanje broja nezaposlenih osoba u Hrvatskoj od 2013. do 2016. godine. U godini kada je Hrvatska pristupila Europskoj uniji broj nezaposlenih osoba, prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, iznosio je blizu 350000 ljudi. To je izrazito velik broj nezaposlenih osoba i također najveći broj od osnutka Republike Hrvatske. No daljnjim praćenjem krivulje grafikona može se uočiti da broj nezaposlenih iz godine u godinu pada. U 2014. godini je manje od 350000, a već 2015. godine manje od 300000 nezaposlenih. Ako se promatra 2013. i 2016. godina, uočava se da je broj nezaposlenih pao za gotovo 100000, što je osjetan pad u kratkom periodu. Iz navedenog se može zaključiti da je u Hrvatskoj povoljniji položaj na tržištu rada od ulaska Hrvatske u Europsku uniju i da je Europska unija doprinijela lakšem zapošljavanju, postupnom izlasku iz krize i stabilizaciji cijelog makroekonomskog područja.

3.4. Nezaposlenost u Zagrebačkoj, Istarskoj i Koprivničko-križevačkoj županiji od 2004. do 2016. godine – usporedba

U županijama Hrvatske situacija na tržištu rada, gospodarska situacija i ekonomska situacija nije jednaka, pa tako nije ni jednak broj nezaposlenih i lakoća pronalaska posla. Zato su u ovome dijelu rada nasumično odabrane tri županije Hrvatske te je uspoređen broj nezaposlenih osoba, kako bi se što jasnije prikazalo stanje na tržištu rada svake od županija.

Grafikon 5.: Kretanje nezaposlenosti Zagrebačke, Istarske i Koprivničko-križevačke županije od 2004. do 2016. godine

Izvor: izrada autora prema: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (30.1.17.)

Grafikon 5. prikazuje kretanje broja nezaposlenih osoba za tri županije. Odabrane županije su: Zagrebačka, Istarska i Koprivničko-križevačka županija. Linija koja označava kretanje stope nezaposlenosti Zagrebačke županije nalazi se ispod dviju preostalih linija. To znači da je u toj županiji najmanji broj nezaposlenih osoba u usporedbi s preostale dvije županije. Vidljivo je da je ta linija u blagom padu od 2004. do 2008. godine, a zatim raste sve do 2013. godine. Nakon tog razdoblja počinje padati i pada sve do danas. Isti je i smjer kretanja linija u preostale dvije županije, što znači da je nezaposlenost podjednako pogađala sve županije Hrvatske, no vidi se da Istarska i Koprivničko-križevačka županija imaju evidentirani veći broj nezaposlenih. Od triju navedenih županija, najveći broj nezaposlenih ima Koprivničko-križevačka županija. Nezaposlenost u 2013. godini je najveća za sve tri županije. Usporedbom

tih triju krivulja vidljivo je da je u Zagrebačkoj županiji situacija na tržištu rada najbolja, zatim je to u Istarskoj, a naposljetku u Koprivničko-križevačkoj županiji. Razlog tomu mogu biti mnogobrojni faktori (npr. broj radno aktivnog stanovništva, situacija u gospodarstvu, broj funkcionalnih tvrtki, želja pojedinaca za pronalaskom posla i mnogi drugi). Može se zaključiti kako je važno da Vlada Republike Hrvatske donese zakone i mjere kojima bi se pomoglo županijama koje su slabije razvijene i gdje je situacija na tržištu rada loša. Time bi se ujednačilo stanje nezaposlenosti u županijama te spriječio negativan trend iseljenja ljudi iz siromašnijih u bogatije županije.

3.5. Struktura nezaposlenosti u Hrvatskoj

Struktura nezaposlenosti u Hrvatskoj se sastoji od više obilježja. Struktura nezaposlenosti, prema statističkim podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, može imati sljedeća obilježja: nezaposlenost prema spolu, prema dobi, razini obrazovanja, godini, radnome stažu, trajanju nezaposlenosti, prostornoj jedinici (regiji), prostornoj jedinici (županiji), općini-gradu stanovanja, rodu zanimanja, skupini zanimanja, statusu prije ulaska u evidenciju, djelatnosti prethodnog zaposlenja NKD2002 – do 2009. godine, osobe s invaliditetom te hrvatski branitelji. U nastavku rada prikazat će se struktura nezaposlenosti prema spolu, dobi te razini obrazovanja, kao vrlo važne strukture koje omogućavaju uvid u stanje nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj.

3.5.1. Struktura nezaposlenosti prema spolu od 2004. do 2016. godine

Struktura nezaposlenosti prema spolu prikazat će stanje na tržištu rada Hrvatske pokazujući odnos između broja nezaposlenih muškaraca te broja nezaposlenih žena. U tablici 2. prikazana je struktura nezaposlenosti prema spolu i prikazuje točan broj osoba koje su bile nezaposlene u svakoj od navedenih godina. U nastavku rada je prikazana i raspodjela nezaposlenosti prema spolu.

Tablica 2.: Struktura nezaposlenosti prema spolu u Republici Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine

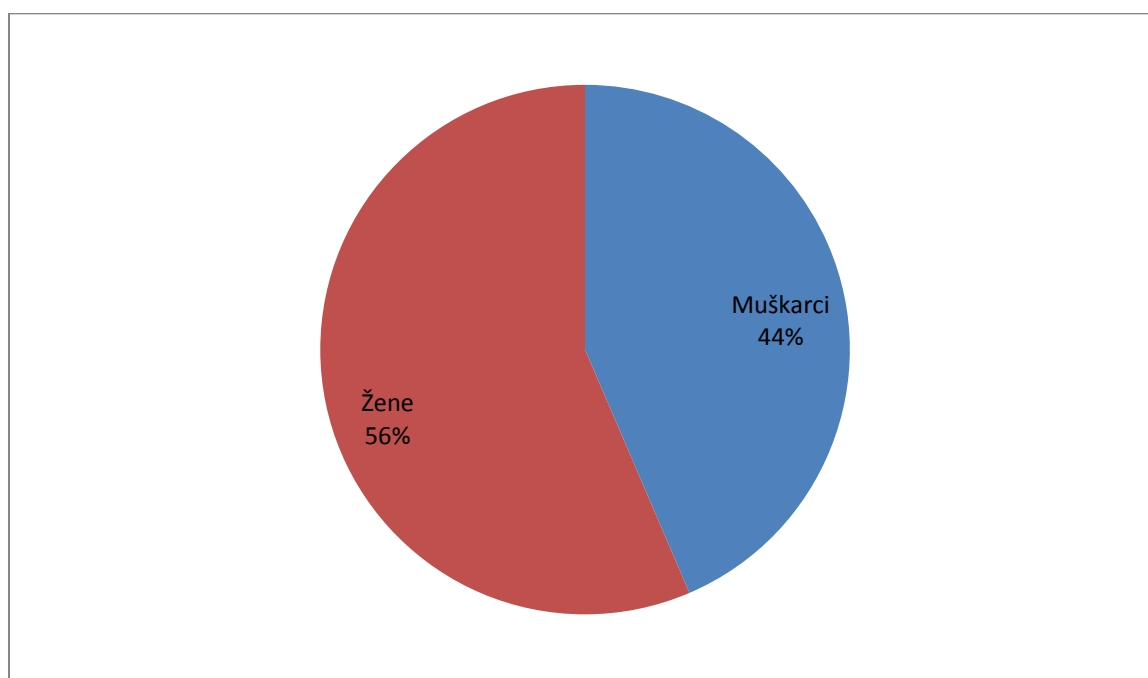
Spol	Muškarci	Žene
Godina		
2004	129029	180846
2005	127944	180795
2006	116519	175097
2007	102482	161964
2008	89541	147200
2009	107115	156059
2010	136806	165619
2011	141409	163924
2012	152079	172244
2013	163070	182042
2014	153484	174702
2015	130698	155208
2016	107947	133913

Izvor: izrada autora prema:

<http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1%2c+obrada+autora>. (23.1.17.)

U tablici 2. prikazana je struktura nezaposlenosti prema spolu od 2004. do 2016. godine. Može se uočiti kako je svake godine, od 2004. do 2016., uvijek nezaposleno više žena nego muškaraca. Na grafikonu 6. prikazat će se raspodjela nezaposlenosti prema spolu.

Grafikon 6.: Raspodjela nezaposlenosti prema spolu

Izvor: izrada autora prema:

<http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1%2c+obrada+autora>. (23.1.17.)

Na grafikonu 6. prikazana je raspodjela nezaposlenosti prema spolu u razdoblju od 2004. do 2016. godine. Postoci su dobiveni tako da se zbrojio ukupan broj nezaposlenih žena i ukupan broj nezaposlenih muškaraca u razdoblju od 2004. do 2016. godine, a zatim izračunao njihov postotak. Postotak nezaposlenih žena iznosi 56%, što je za čak 12% više nego što to iznosi za muškarce, 44%. Vidljivo je da je u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2004. do 2016. godine u prosjeku 12% više nezaposlenih žena nego muškaraca. Postavlja se pitanje zašto je to tako, a odgovor nije lako pronaći zato što može postojati mnogo faktora koji utječu na to. Neki od njih mogu biti činjenica da žene teže pronalaze posao u nekim strukama (npr. menadžeri u poduzećima, direktori, voditelji radova...), zato što rađaju te zbog toga nerijetko ostaju bez posla ili same napuste posao, potražnja u nekim zanimanjima gotovo da i ne uključuje žene (npr. građevinski poslovi, ostali teži fizički poslovi...), dok muškarci mogu raditi gotovo svaki posao. Iz tih i još mnogih drugih činjenica proizlazi zaključak da žene u pravilu teže nalaze posao i teže ga zadržavaju, što pokazuje i gore navedena statistika.

3.5.2. Struktura nezaposlenosti prema dobi od 2004. do 2016. godine

Kada govorimo o strukturi nezaposlenosti u Hrvatskoj, važno je istaknuti i prikazati strukturu nezaposlenosti prema dobi, zato što tako možemo vidjeti nerazmjer u zapošljavanju osoba različitih dobnih skupina i kakav to problem predstavlja za Hrvatsku. U sljedećim tabelarnim i grafičkim prikazima jasno će biti prikazana ta struktura gdje se može vidjeti odnos nezaposlenih osoba različitih dobnih skupina.

Tablica 3.: Struktura nezaposlenosti prema dobi od 2004. do 2016. godine

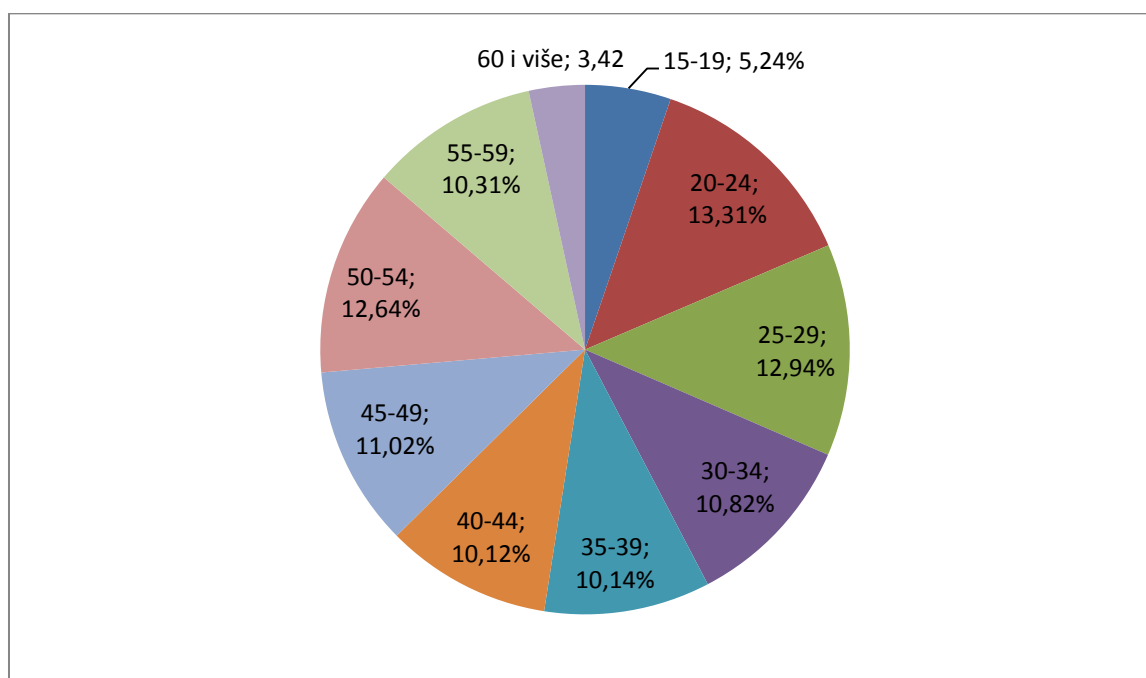
Dob	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 i više
Godina										
2004	17854	46175	39589	34096	35530	35031	39430	37346	19805	5019
2005	17220	45140	39309	32988	33719	33983	38489	39997	22674	5223
2006	16023	40558	36649	30297	29753	31457	35326	40937	24971	5644
2007	13860	33998	32523	26856	26121	27874	31156	39823	25680	6555
2008	11420	28416	28217	23966	22974	24465	26873	36955	26079	7376
2009	13220	33644	33743	27690	25398	26841	28259	37863	28146	8371
2010	15811	40007	41205	33675	29342	30259	31588	39466	31586	9486
2011	15617	41078	41929	34308	29936	29624	31582	37430	33154	10675
2012	17186	44875	45445	37031	32146	31009	33204	36553	35057	11816
2013	18140	47619	47441	39361	35013	32949	35584	37653	37708	13644
2014	16683	42593	43207	36513	33440	31106	33900	36380	39303	15061
2015	14814	34910	35001	30615	28940	27409	29664	32541	36334	15678
2016	11849	28009	28683	24757	24071	23351	24642	28514	32185	15800

Izvor: izrada autora prema

<http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1%2c+obrada+autora>. (27.1.17.)

U tablici 3. prikazan je broj osoba različitih dobnih skupina koje se vode kao nezaposleni u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje od 2004. do 2016. godine. Na sljedećem grafikonu ti će se brojevi prikazati kao postoci radi lakšeg praćenja.

Grafikon 7.: Raspodjela nezaposlenosti prema dobnim skupinama

Izvor: izrada autora prema: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (19.2.17)

Na grafikonu 7. prikazana je raspodjela nezaposlenosti prema dobnim skupinama od 2004. do 2016. godine. Graf je napravljen tako da je prvo sumiran broj nezaposlenih osoba svih dobnih skupina i svih godina od 2004. do 2016. godine što je dovelo do rezultata od ukupno 3807739 nezaposlenih (prema evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje). Od ukupnog broja izračunao se postotak za svaku dobnu skupinu i prikazao u grafikonu. Na grafikonu vidimo da najveći postotak nezaposlenosti pripada dobnoj skupini od 20 do 24 godine te iznosi čak 13,31%. Razlog tome može biti više faktora (velik broj osoba te dobi studira pa rade studentske poslove ili uopće ne rade, a oni koji su završili s obrazovanjem teško nalaze posao posebice posao u struci, često mijenjaju zaposlenje...) Najmanji postotak nezaposlenih osoba je u dobi od 60 i više godina zbog toga što je u toj dobi većina osoba u mirovini te nemaju potrebu za radom. Također malu stopu nezaposlenosti imaju osobe od 15 do 19 godina zato što se još uvijek školuju pa nisu prijavljene na Hrvatski zavod za zapošljavanje. Ostale dobne skupine imaju približno jednaku stopu nezaposlenosti koja varira kroz godine.

3.5.3. Struktura nezaposlenosti prema stupnju obrazovanja od 2004. do 2016. godine

Strukturu nezaposlenosti prema stupnju obrazovanja važno je prikazati zato što se tako vidi s kakvim se problemima u zapošljavanju suočavaju osobe s različitim stupnjem obrazovanja. Napravljena je analiza broja nezaposlenih osoba od 2004. do 2016. godine i prikazana u tablici, a zatim u grafikonu njeno kretanje.

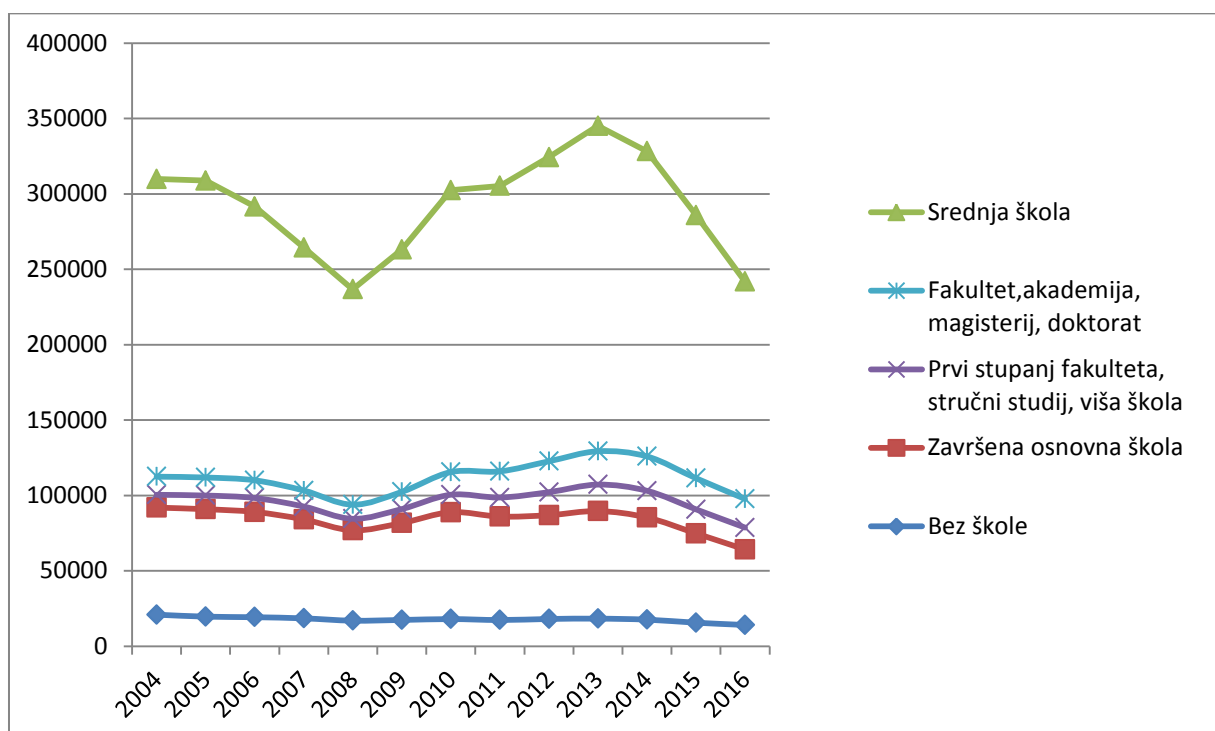
Tablica 4.: Struktura nezaposlenosti prema stupnju obrazovanja od 2004. do 2016. godine

Razina	Bez škole i nezavršena osnovna škola	Završena osnovna škola	Srednja škola	Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	Fakultet, akademija, magisterij, doktorat
Godina					
2004	20989	71001	197385	8481	12019
2005	19679	71240	196797	9065	11957
2006	19311	69775	181527	9259	11744
2007	18550	65641	161102	8519	10634
2008	17011	59909	142827	7641	9353
2009	17476	64246	160751	9296	11404
2010	18068	70852	186875	11593	15037
2011	17443	68575	189318	12664	17333
2012	18136	68829	201632	15271	20456
2013	18357	71326	215766	17549	22114
2014	17688	67740	202266	17695	22797
2015	15664	59222	174449	15931	20641
2016	14154	50070	144147	14509	18980

Izvor: izrada autora prema : <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (28.1.17.)

U tablici 4. prikazan je broj osoba koje su evidentirane kao nezaposlene u Hrvatskom zavodu za zapošljavanja prema stupnju njihova obrazovanja. Vidljivo je da se te brojke kroz godine smanjuju i povećavaju. U nekim godinama dolazi do povećanja broja nezaposlenih po stupnju obrazovanja, a u nekima do smanjenja. Kako bi se lakše pratilo to kretanje sljedeći grafikon prikazuje kretanje nezaposlenosti kroz godine.

Grafikon 8.: Kretanje nezaposlenosti prema strukturi obrazovanja od 2004. do 2016. godine

Izvor: izrada autora prema: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (28.1.17)

Na grafikonu 8. prikazano je kretanje broja nezaposlenih osoba prema stupnju obrazovanja od 2004. do 2016. godine. Krivulja koja prikazuje broj osoba koje su završile srednju školu je visoko iznad svih ostalih krivulja, što znači da je najviše nezaposlenih osoba upravo onih sa završenom srednjom školom. Ta brojka proizlazi i iz činjenice da je u Republici Hrvatskoj najveći broj osoba završio samo srednju školu. Vidi se kako je ta linija od 2004. godine konstantno u blagom padu, sve do 2008. godine. Tada počinje kriza u Hrvatskoj i to je jedan od čimbenika zašto je ta krivulja opet počela rasti. Broj nezaposlenih osoba sa srednjom školom raste iz godine u godinu, sve do 2013. godine kada dolazi do prekretnice. Nakon 2013. godine počinje padati i pada sve do 2016. godine, a ta tendencija se očekuje i dalje. Sljedeća krivulja prikazuje broj nezaposlenih osoba koje su završile fakultet, akademiju, magisterij ili doktorat. Položaj te krivulje govori da je broj osoba tog stupnja obrazovanja sljedeći po broju nezaposlenosti nakon osoba sa srednjom školom. Krivulja također ima tendenciju blagog pada sve do krize 2008. godine gdje počinje lagano rasti, a nakon 2013. godine opet počinje padati i pada posljednje tri godine. Krivulja koja prikazuje broj nezaposlenih osoba sa završenim prvim stupnjem fakulteta, stručnim studijem ili višom školom nalazi se ispod krivulje koja prikazuje osobe sa završenim fakultetom, doktoratom ili magisterijem. Tih osoba je nešto manje nego visokoobrazovanih i osoba sa srednjom školom.

Krivulja raste i pada isto kao i prethodno navedene krivulje. Osobe sa završenom osnovnom školom i osobe bez završene škole nalaze se pri dnu grafikona što znači da je broj nezaposlenih osoba tog stupnja obrazovanja malen. No to ne znači da te osobe lakše pronalaze posao, već je broj osoba s tim stupnjem obrazovanja daleko niži nego li je to broj osoba s nekim drugim stupnjem obrazovanja. Broj osoba bez završene škole je vrlo mali i krivulja je gotovo jednaka kroz posljednjih dvanaest godina, dok krivulja nezaposlenih osoba sa završenom osnovnom školom ima podjednako kretanje kao i kretanje ranije navedenih krivulja.

3.6. Nezaposlenost mladih u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine

Nezaposlenost mladih jedan je od mnogih problema s kojima se suočava Hrvatska. Kako bi se naglasila važnost tog problema, u ovom dijelu rada analizira se nezaposlenost mladih u Hrvatskoj te kretanje broja nezaposlenih mladih osoba od 2004. do 2016. godine.

Definicije mladeži stalno se mijenjaju kao posljedica promjenjivih političkih, ekonomskih i društveno-kulturnih okolnosti. Mladež čini socijalnu skupinu koja se suočava s posebnim problemima i nesigurnostima koji su povezani s ograničenim prilikama za odgovarajuće zaposlenje.³² Mladi su snaga koja pokreće svako društvo, a njihovo sudjelovanje u društveno-političkom životu predstavlja rast i razvoj za svaku državu. Globalna ekonomska kriza uzrokovala je poremećaj na tržištu rada, kako u Europskoj uniji tako i u Hrvatskoj, a mladi su se pokazali kao najranjivija skupina koja je pogođena posljedicama krize.

U Hrvatskoj velik problem predstavlja strukturna nezaposlenost (posljedica neusklađenosti ponude i potražnje s obzirom na zanimanje i stručnost nezaposlenih i zahtjeve poslodavaca) te teškoće prilikom pokušaja promjene radnog mjesta bez obzira na prijašnje poslove. Nemogućnost rješavanja ovih problema dovodi do dugotrajne nezaposlenosti koja uzrokuje razne psihološke barijere, kao što su nespremnost na daljnje obrazovanje i neodlučnost prilikom traženja posla. Otežavajuću okolnost predstavlja i činjenica da je u gotovo svim zanimanjima broj nezaposlenih osoba daleko veći od broja prijavljenih slobodnih radnih mjesta.³³

Posljedice nezaposlenosti imaju osobito značajan utjecaj na osobe u mladoj životnoj dobi. Nezaposlenost u mladoj dobi može imati dugotrajan negativan utjecaj kao što su niže razine plaća, slabiji izgledi za dugoročno zapošljavanje i karijeru, manje obučavanja na poslu, a dugotrajna nezaposlenost dovodi i do rizika od socijalne isključenosti.

Kako bi se riješio ili barem ublažio problem nezaposlenosti mladih, postoji niz raznih mjera i programa za zapošljavanje mladih. Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ) uveo je niz mjera usmjerenih prema smanjenju nezaposlenosti mladih, a najpoznatija je “stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa”. Dosadašnje mjere suzbijanja nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj nisu imale značajnijeg učinka, a jedan od razloga je svakako i činjenica da je obrazovni sustav promicao hiperprodukciju kadrova ne vodeći

³² Mladi i zapošljavanje: Anali studentskoga centra u Zagrebu, 2000.

³³ Kiss, Irena: Utjecaj obrazovanja na ponudu rada mladih u Republici Hrvatskoj, Rijeka, 2005., (str. 67.)

računa o zahtjevima tržišta rada. Ulaskom u Europsku uniju Hrvatskoj su na raspolaganju strukturni fondovi, no oni nisu u potpunosti iskorišteni. Tablica 5. prikazuje broj nezaposlenih mladih osoba u Hrvatskoj, a grafikon 9. ukazuje na kretanje broja nezaposlenih mladih osoba u Hrvatskoj od 2004. do 2009. godine.

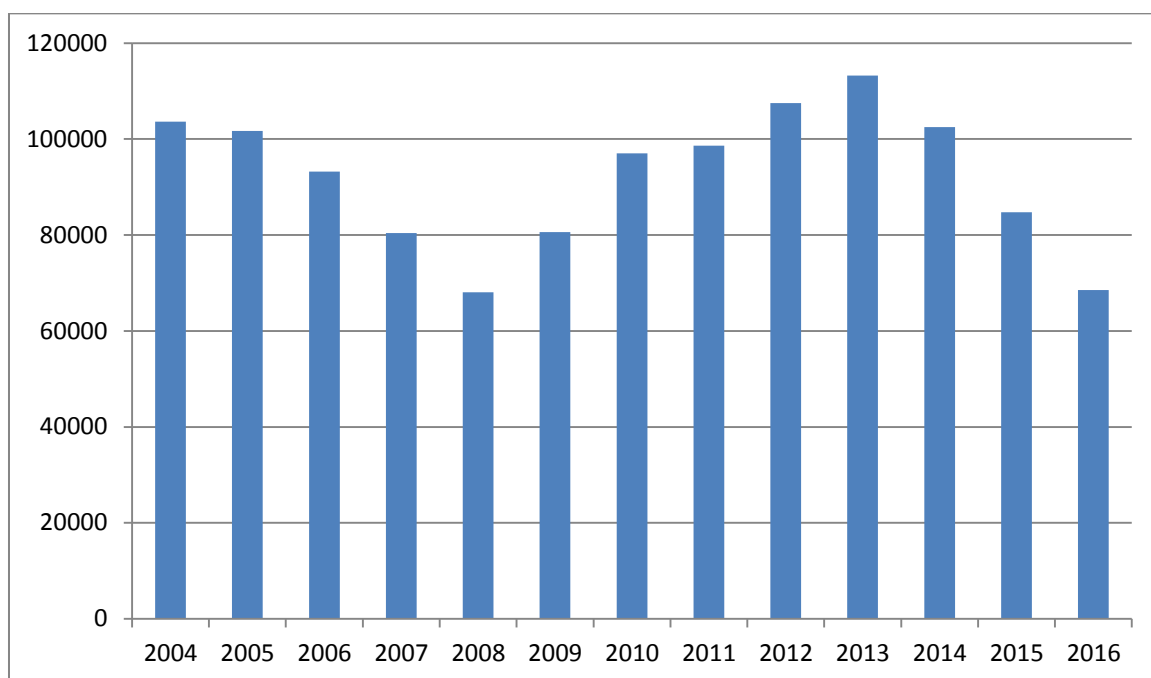
Tablica 5.: Broj nezaposlenih mladih osoba u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine

Dob	15-19	20-24	25-29
Godina			
2004	17854	46175	39589
2005	17220	45140	39309
2006	16023	40558	36649
2007	13860	33998	32523
2008	11420	28416	28217
2009	13220	33644	33743
2010	15811	40007	41205
2011	15617	41078	41929
2012	17186	44875	45445
2013	18140	47619	47441
2014	16683	42593	43207
2015	14814	34910	35001
2016	11849	28009	28683

Izvor: izrada autora prema: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (30.1.17.)

U tablici 5. prikazan je broj nezaposlenih mladih osoba od 2004. do 2016. godine. Promatrajući tablicu može se zaključiti kako različite dobne skupine imaju različit broj nezaposlenih za svaku godinu. Bitno je napomenuti kako dobna skupina od 15 do 19 godina ima najmanji broj nezaposlenih, zatim je to skupina od 20 do 24 godine, a slijedi skupina od 25 do 29 godina koja ima najveći broj nezaposlenih. Moguć razlog niskog broja nezaposlenih osoba od 15 do 19 godina je što ta dobna skupina najčešće ne traži posao jer se još školuju te nisu prijavljeni na Hrvatski zavod za zapošljavanje. Također, skupina od 20 do 24 godine nema velik broj nezaposlenih zato što jedan dio njih studira, a drugi dio često mijenja poslove ili ih pak ne traži. Skupina od 25 do 29 godina ima najveći broj nezaposlenih u svakoj od prikazanih godina zato što osobe u toj dobi završavaju obrazovanje i prijavljuju se na Hrvatski zavod za zapošljavanje. Teško nalaze posao, a posebice teško posao u struci pa velik broj ostaje na Hrvatskom zavodu za zapošljavanje dok ne pronađu posao za koji su kvalificirani.

Grafikon 9.: Kretanje broja nezaposlenih mladih osoba od 2004. do 2016. godine

Izvor: izrada autora prema <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (29.1.17.)

Na grafikonu 9. prikazano je kretanje broja nezaposlenih mladih osoba od 2004. do 2016. godine. Pod skupinom mladih osoba smatraju se osobe od 15 do 29 godina. Najmanji broj nezaposlenih osoba koje su se prijavile na Hrvatski zavod za zapošljavanje je u 2008. godini, a u 2013. godini je taj broj najveći. Od 2004. godine broj nezaposlenosti iz godine u godinu pomalo pada sve do 2008. godine. Nakon 2008. godine taj broj počinje naglo rasti i raste sve do 2013. godine. Nakon 2013. godine broj nezaposlenih ponovno opada i smatra se da će takvu tendenciju imati i dalje.

3.7. Nezaposlenost visokoobrazovanih osoba u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine

Nezaposlenost visokoobrazovanih osoba jedan je od najznačajnijih problema današnjice. Postavlja se pitanje oportunitetnog troška, odnosno treba li nastaviti školovanje nakon srednjoškolskog obrazovanja i ući u sustav visokog obrazovanja ili pak tražiti posao odmah nakon srednjoškolskog obrazovanja. Statistički podaci nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja za Republiku Hrvatsku pokazuju veći broj nezaposlenih osoba srednje stručne spreme, što proizlazi iz činjenice da većina Hrvata ima završeno srednjoškolsko obrazovanje iako se taj trend mijenja. Promotre li se podaci unazad dvanaest godina, odnosno od 2004. godine, može se zaključiti da sve veći broj osoba izlazi iz sustava tercijarnog obrazovanja te se prijavljuje na Hrvatski zavod za zapošljavanje bez stečenog radnog iskustva u vrijeme svog školovanja. Kako bi se ukazalo na problem nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba, u tablici 6. prikazat će se registrirana nezaposlenost visokoobrazovanih osoba u Hrvatskoj.

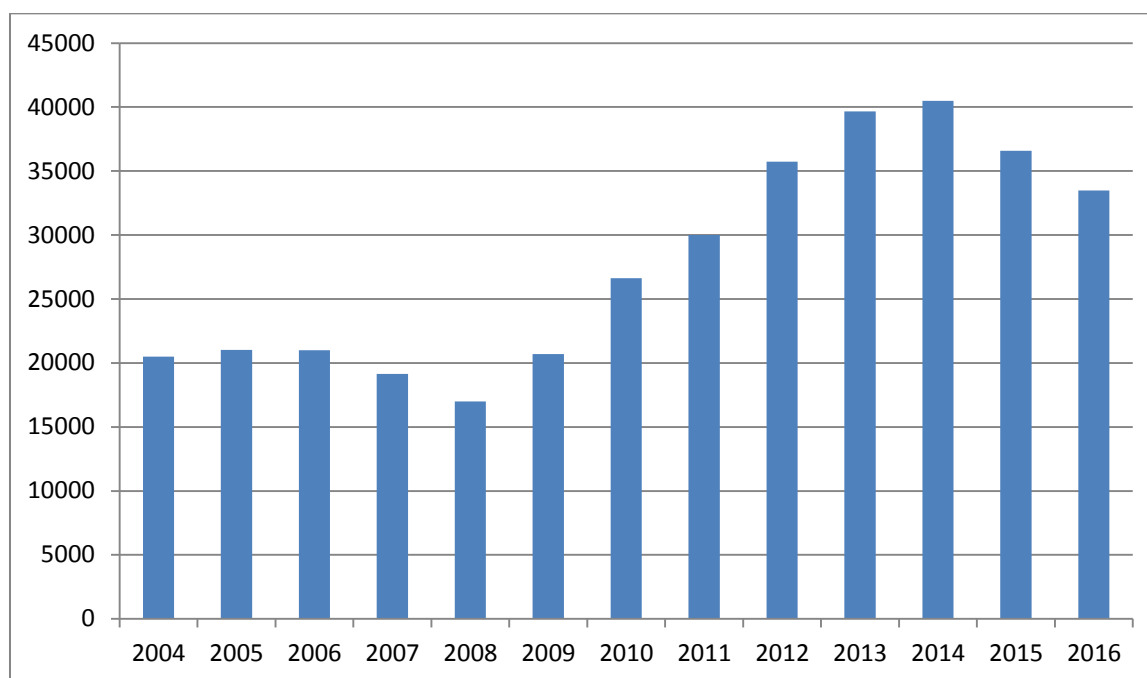
Tablica 6.: Registrirana nezaposlenost visokoobrazovanih osoba u Hrvatskoj

Razina	(3) Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	(4) Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	Ukupno
Godina			
2004	8481	12019	20500
2005	9065	11957	21022
2006	9259	11744	21002
2007	8519	10634	19154
2008	7641	9353	16993
2009	9296	11404	20700
2010	11593	15037	26630
2011	12664	17333	29997
2012	15271	20456	35726
2013	17549	22114	39663
2014	17695	22797	40492
2015	15931	20641	36572
2016	14509	18980	33488

Izvor: izrada autora prema: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (31.1.17.)

U tablici 6. prikazana je registrirana nezaposlenost visokoobrazovanih osoba u Hrvatskoj od 2004. do 2016. Radi lakšeg praćenja kretanja broja nezaposlenih na sljedećem grafikonu prikazano je kretanje broja nezaposlenih visokoobrazovanih osoba.

Grafikon 10.: Kretanje broja nezaposlenih visokoobrazovanih osoba od 2004. do 2016. godine

Izvor: izrada autora prema: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (31.1.17.)

Na grafikonu 10. prikazano je kretanje broja nezaposlenih visokoobrazovanih osoba od 2004. do 2016. godine. Broj nezaposlenih u blagom je porastu od 2004. do 2006. godine, a zatim pada sve do 2008. godine, kada je zabilježen najmanji broj nezaposlenih visokoobrazovanih osoba u proteklih dvanaest godina. Nakon 2008. godine nezaposlenost počinje rasti sve do 2014. godine, kada se broj udvostručuje u usporedbi s 2008. godinom. U posljednje dvije godine taj broj počinje opadati, ali usprkos tome taj broj je vrlo visok u usporedbi s razdobljem od 2004. do 2008. godine. To je alarmantan znak da Vlada Republike Hrvatske hitno mora poduzeti sve moguće mjere i programe kako bi se broj nezaposlenih visokoobrazovanih osoba smanjio zato što dolazi do iseljavanja visokoobrazovanih osoba u druge zemlje gdje lakše pronalaze posao u struci. Ta pojava još se naziva i „odljev mozgova“.

Potrebno je osvrnuti se i na problem mladih visokoobrazovanih osoba. Nezaposlenost mladih visokoobrazovanih osoba u Hrvatskoj jedan je od temeljnih problema s kojim se Vlada Republike Hrvatske suočava već duži niz godina. Kao što se može uočiti u tablici 7., broj nezaposlenih osoba je visok, pogotovo ako ga usporedimo s nekim zemljama Europe (Njemačka, Austrija...). Iz tog razloga u Hrvatskoj se javlja problem „odljeva mozgova“, što znači da visokoobrazovane osobe napuštaju Hrvatsku i odlaze u druge zemlje gdje će lakše pronaći posao i biti primjereno plaćene za struku koju su završile, a isto to čine i mlađe populacije. U Hrvatskoj još nema prilike za zapošljavanje svih visokoobrazovanih osoba te

mnogi od njih rade poslove koji nisu primjereni njihovom stupnju obrazovanja, premalo su plaćeni i teško nalaze poslove.

Tablica 7.: Broj nezaposlenih mladih visokoobrazovanih osoba u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine

Razina	(3) Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	(4) Fakultet, akademija, magisterij, doktorat	Ukupno
Godina			
2004	2864	4432	7296
2005	3256	4514	7770
2006	3615	4608	8223
2007	3205	4092	7298
2008	2816	3501	6317
2009	3876	4717	8593
2010	5096	6701	11796
2011	5736	8004	13740
2012	7384	9747	17131
2013	8585	10150	18734
2014	8604	10254	18858
2015	7404	8416	15820
2016	6620	7514	14135

Izvor: izrada autora prema: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (31.1.17.)

U tablici 7. prikazan je broj nezaposlenih visokoobrazovanih mladih osoba na području Republike Hrvatske od 2004. do 2016. godine. Za svaku je godinu prikazan točan broj mladih osoba od 15 do 29 godina, koji su završili prvi stupanj fakulteta, stručni studij ili višu školu (ukupno 69061) te točan broj ljudi koji su završili fakultet, magistrirali, doktorirali ili završili akademiju (ukupno 86650). Može se uočiti da broj mladih visokoobrazovanih osoba raste od 2004. godine, no u 2008. godini pada što je pomalo neobično s obzirom na to da tada počinje kriza i nezaposlenost ljudi raste. Nakon 2008. godine ponovno počinje rasti i to do 2014. godine kada počinje opadati pa je u zadnje dvije godine zabilježen pad nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba.

3.8. Položaj osoba s invaliditetom na tržištu rada Hrvatske

U otežanim gospodarskim uvjetima u kojima se javlja problem velike nezaposlenosti u općoj populaciji, osobe s invaliditetom vrlo se teško zapošljavaju. Osobe s invaliditetom često nemaju obrazovanje niti osposobljavanje u skladu s potrebama tržišta rada, posebice zato što se uglavnom obrazuju i osposobljavaju za zanimanja koja nisu više tražena niti aktualna, a i obrazovanje im je otežano zbog njihovog zdravstvenog stanja. Često su informatički neobrazovani što je danas pri procesu zapošljavanja vrlo važno te predstavlja nepremostivu prepreku zapošljavanju. Osobe s invaliditetom su u teškoj poziciji zato što zadnje dobivaju posao te ga prve gube, ponekad zbog konkurencije “zdrave” radne snage, a neki puta i zbog predrasuda, negativnih stavova, samilosti, ignoriranja, omalovažavanja i drugih stereotipa.

Osim navedenih razloga nemogućnosti pronalaska posla, uzroci otežanog zapošljavanja osoba s invaliditetom mogu biti i: ³⁴

1. Suficitarnost stečenih zvanja (npr. zvanja iz područja tekstilne i grafičke struke, odnosno ostala zvanja koja se slabije traže na tržištu rada).
2. Niža formalna razina obrazovanja u odnosu na ostatak populacije (u HZZ-u u lipnju 2008. godine evidentirano je 21,4% osoba s invaliditetom bez i sa završenom osnovnom školom, 64% osoba s invaliditetom sa završenom srednjom školom u trajanju od 3 godine, 12,4% sa završenom četverogodišnjom srednjom školom te svega 2,2% osoba s invaliditetom sa završenom višom/visokom školom).
3. Nedostatak radnog iskustva (43,9% bez radnog iskustva).
4. Dugotrajna nezaposlenost (78,2% osoba s invaliditetom u evidenciji nezaposlenih duže je od 1 godine).

Neophodno je raditi na mijenjanju stavova čitavog društva te senzibiliziranju javnosti u pogledu osoba s invaliditetom na koje se gleda kao na skupinu koja se nije sposobna sama brinuti o sebi, nego zahtijeva brigu šire društvene zajednice koja im mora osigurati egzistenciju i zadovoljenje osnovnih životnih potreba. Osobe s invaliditetom su u teškoj poziciji; ako se uspiju zaposliti, suočavaju se s poteškoćama u zadržavanju radnog mjesta. U nastavku će se navesti nekoliko modela zapošljavanja osoba s invaliditetom.³⁵

³⁴ [file:///C:/Users/pc/Downloads/Babic_i_Leutar%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/Babic_i_Leutar%20(2).pdf) (29.1.17.)

³⁵ <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A132/datastream/PDF/view> (30.1.17.)

- Radni centri - uključuju osobe s invaliditetom nakon završenog osposobljavanja, a radi stjecanja radnih navika i učenja određenih radnih operacija.
- Zaštitne radionice - u njima osobe s invaliditetom proizvode neke jednostavnije artikle i predmete za tržište i to uglavnom u suradnji s nekim drugim proizvođačima. U radionicama su naglašeni socijalizacijski sadržaji.
- Predprofesionalni centri - uključuju osobe s invaliditetom pred kraj njihova školovanja ili nakon što je ono završeno, a radi pripreme za rad na radnom mjestu, učenja izrade različitih predmeta, stjecanja radnih navika i usvajanja socijalizacijskih vještina.
- Profesionalni programi - odnose se na osposobljavanje za rad u određenim zanimanjima kojima će se kasnije baviti.
- Radna obuka - instruktor na radnom mjestu obučava osobe s invaliditetom za rad na radnom mjestu na kojem se pretpostavlja nastavak zaposlenja nakon završetka radne obuke.
- Radionice domaće radinosti - mala privreda ili samozapošljavanje osoba s invaliditetom gdje jedna ili više osoba s invaliditetom osnivaju radionicu kod kuće uz podršku i pomoć lokalne zajednice.
- Redovno zaposlenje - zapošljavanje osoba s invaliditetom na radnom mjestu u redovnim uvjetima ravnopravno s ostalim zaposlenicima.

Iskustva iz prakse pokazuju da se osobe s invaliditetom vrlo rijetko uspijevaju zaposliti i zadržati na radnom mjestu te da većina navedenih modela zapošljavanja u stvarnosti nije dovela do manje nezaposlenosti osoba s invaliditetom.

Osobama s invaliditetom treba osigurati zaposlenje, a to se prije svega odnosi na provedbu pravne legislative te izjednačavanje mogućnosti za dobivanje posla s ostalim građanima. Potrebno je raditi na uklanjanju psiholoških i socijalnih prepreka u vidu predrasuda.³⁶ Zapošljavanje bi povećalo zadovoljstvo vlastitim životom i poboljšalo njihov materijalni status te omogućilo i potaknulo na samostalan život i zasnivanje vlastite obitelji. Navedeno ukazuje na to da je potrebno raditi na projektima zapošljavanja i osposobljavanja osoba s invaliditetom jer je to najbolji način skrbi o njima, a svakako bi trebalo i poboljšati mehanizme kontrole provedbe već donesenih pravnih akata koji se tiču zapošljavanja osoba s invaliditetom, kako bi se uistinu uvidjela njihova učinkovitost i djelotvornost.

³⁶ <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A132/datastream/PDF/view> (30.1.17.)

U tablici 8. prikazani su podaci o broju osoba s invaliditetom te osoba koji nemaju nikakav invaliditet.

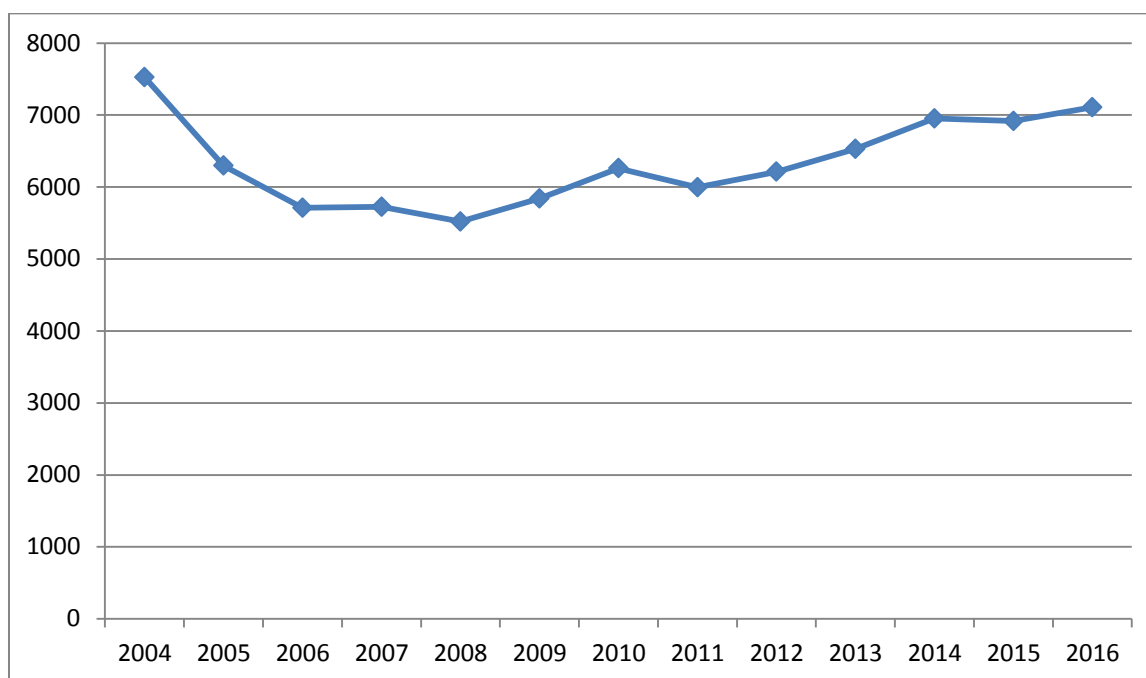
Tablica 8.: Broj nezaposlenih osoba s invaliditetom i bez invaliditeta od 2004. do 2016. godine

Osobe s invaliditetom	Da	Ne	Ukupno
Godina			
2004	7526	302349	309875
2005	6295	302444	308739
2006	5711	285905	291616
2007	5725	258721	264446
2008	5519	231222	236741
2009	5839	257335	263174
2010	6261	296164	302425
2011	5995	299338	305333
2012	6212	318111	324323
2013	6528	338584	345112
2014	6952	321235	328187
2015	6917	278989	285906
2016	7107	234753	241860

Izvor: izrada autora prema: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (29.1.17.)

U tablici 8. prikazano je kretanje broja nezaposlenih osoba s invaliditetom od 2004. do 2016. godine. Ta brojka se iz godine u godinu mijenja te nije bilo značajnijeg pada niti porasta nezaposlenosti. Stopa je približno slična za posljednjih dvanaest godina što svakako ukazuje na problem u zapošljavanju osoba s invaliditetom i manjkom radnih mjesta za njih.

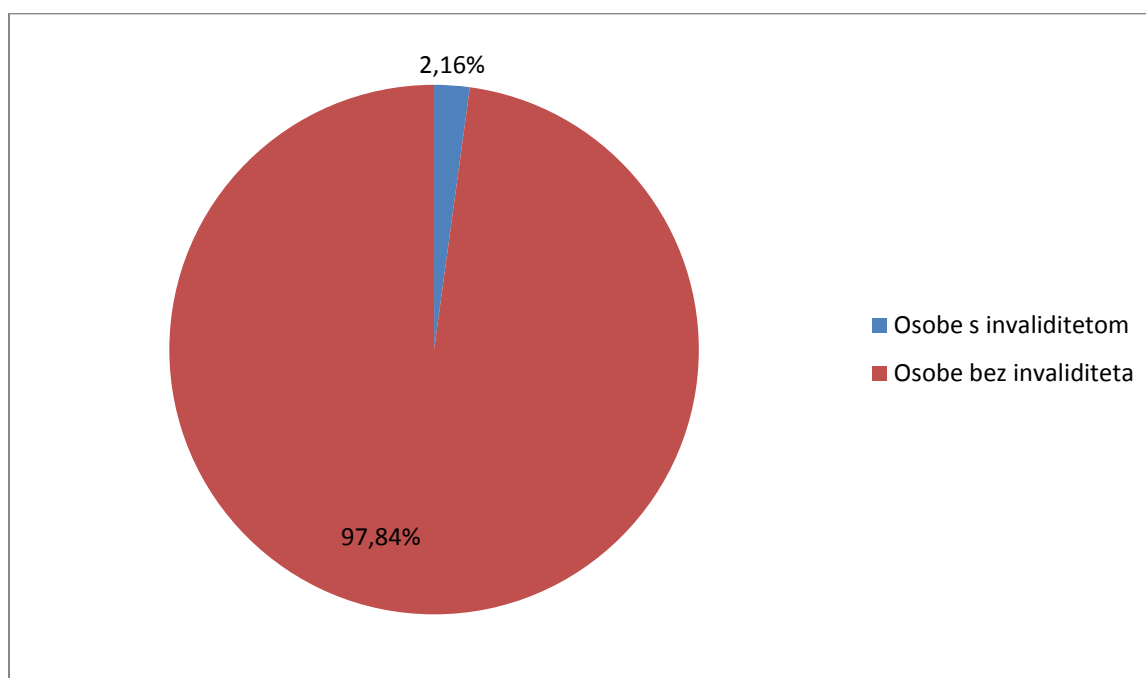
Grafikon 11.: Kretanje broja nezaposlenih osoba s invaliditetom od 2004. do 2016. godine

Izvor: izrada autora prema: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvestaja=1> (29.1.17.)

Na grafikonu 11. prikazano je kretanje broja nezaposlenih osoba s invaliditetom od 2004. do 2016. godine. Uočava se kako se krivulja povećava odnosno smanjuje iz godine u godinu. Tako je 2004. godine broj nezaposlenih osoba s invaliditetom bio najveći u proteklih dvanaest godina, dok je najmanji broj bio 2008. godine. U posljednje četiri godine broj nezaposlenih osoba s invaliditetom raste što je vrlo loše za osobe s invaliditetom na tržištu rada Hrvatske i moraju se poduzimati sve postojeće mjere za smanjivanje tog broja.

Grafikon 12.: Raspodjela nezaposlenosti prema invaliditetu

Izvor: izrada autora prema: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1> (29.1.17.)

Na grafikonu 12. prikazana je raspodjela nezaposlenosti prema invaliditetu. Ta stopa je dobivena tako da su zbrojene sve nezaposlene osobe s invaliditetom koje su bile prijavljene na Hrvatski zavod za zapošljavanje od 2004. do 2016. te je izračunat postotak od ukupno nezaposlenih osoba na tržištu rada RH. Preostali iznos čine osobe bez invaliditeta. Uvidamo kako stopa nezaposlenih osoba s invaliditetom iznosi 2,16%, a stopa osoba bez invaliditeta iznosi 97,84%. Stanje na tržištu rada nije dobro za invalide zbog toga što nema dovoljno radnih mjesta za njih, teško se zapošljavaju te kratko ostaju zaposleni. Situacija u Hrvatskoj bi se po tom pitanju trebala promijeniti u potpunosti. Potrebno je osigurati veći broj radnih mjesta za ljude s invaliditetom. Država bi trebala poticati poduzetnike da zapošljavaju ljude s invaliditetom kako bi im se omogućila prilika za normalan život kao i svakome građaninu.

4. PRIKAZ MOGUĆEG RJEŠENJA PROBLEMA NEZAPOSLENOSTI

U ovome poglavlju prikazat će se moguće rješenje problema nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj.

U Republici Hrvatskoj se provode različite mjere za ublažavanje nezaposlenosti i poboljšanje položaja nezaposlenog stanovništva. Nezaposleni imaju pravo na određene oblike materijalnog osiguranja, npr. pravo na novčanu naknadu, pravo na novčanu pomoć i naknadu troškova za vrijeme obrazovanja, pravo na jednokratnu novčanu pomoć i naknadu putnih i selidbenih troškova te pravo na mirovinsko i zdravstveno osiguranje.³⁷ Do rješenja problema nezaposlenosti pokušava se doći na više načina i raznim strategijama. Vlada je donijela neke mjere kojima se želi suzbiti nezaposlenost, a o kojima se više govori u nastavku rada. Programi osposobljavanja zaposlenih i nezaposlenih osoba također su jedna od mjera kojima se pokušava riješiti problem nezaposlenosti. Postoje i neke mjere za smanjivanje nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba u Hrvatskoj koje će se detaljno opisati u radu, a to mogu biti: povećanje stope zapošljivosti i stope participacije mladih osoba, rješavanje problema dugotrajne nezaposlenost, smanjenje nerazmjera znanja i vještina, mjere ublažavanja nezaposlenosti.

³⁷ Vončina, Luka: Nezaposlenost kao izravan ili neizravan čimbenik rizika za zdravlje, Split, 2013., (str. 20.)

4.1. Suzbijanje nezaposlenosti

Kako bi se broj nezaposlenih osoba u Hrvatskoj smanjio i kako bi se povećao broj radnih mjesta, postoji politika zapošljavanja koja razlikuje aktivne i pasivne mjere suzbijanja nezaposlenosti. U nastavku rada će se detaljno pojasniti aktivne i pasivne mjere suzbijanja nezaposlenosti.

4.1.1. Aktivne mjere suzbijanja nezaposlenosti

Aktivne mjere suzbijanja nezaposlenosti mogu se podijeliti na direktne i indirektne.³⁸

Indirektne mjere se zasnivaju na poticanju proizvodnje. Poticanjem proizvodnje se stvara potreba za otvaranjem novih radnih mjesta. Jedna od takvih mjera je privatizacija državne imovine odnosno prodaja te imovine privatnim ili pravnim osobama. Prednost privatizacije je u tome što omogućuje identificiranje vlasnika poduzeća kako bi se uopće mogla stimulirati proizvodnja. Pretpostavlja se da će poduzetnicima biti stalo do proširenja proizvodnje i dugoročnog razvoja tvrtke što bi stvorilo potrebu za novim radnim mjestima. Stvara se tržišna konkurencija jer svatko želi zauzeti što veći dio tržišta pa tako dolazi do proširenja proizvodnje. Privatizacija je preduvjet za razvoj tržišne ekonomije, no pozitivni učinci privatizacije postaju vidljivi tek nakon određenog vremena. Isprva dolazi do otpuštanja prekobrojnih radnika radi financijskog oporavka i stabilizacije poduzeća na tržištu, no razina proizvodnje ostaje jednaka uz manji broj radnika pa se smanjuju troškovi poduzeća. Tek kad prođe razdoblje prilagodbe na nove tržišne uvjete, otvara se prostor za širenje tržišta i raste potreba za proizvodnjom i radnicima. Treba naglasiti da je važno da sam proces privatizacije bude proveden korektno (uz veću kontrolu države, raspisivanje javnih natječaja, prodaju po tržišnim cijenama, kompetentnost poduzetnika za upravljanje poduzećem), jer ako taj proces nije proveden korektno, mali su izgledi da dugoročni pozitivni učinci dođu do izražaja i može se dogoditi upravo suprotno od željenog tj. da dođe do još veće nezaposlenosti.

Ostale indirektne mjere su, naprimjer, fondovi za kreditiranje malih i srednjih poduzeća, smanjeni porezi poslodavcima, naročito za svakog novozaposlenog radnika i drugo.³⁹

³⁸ <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/5.1.html> (5.2.17.)

³⁹ <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/5.1.html> (5.2.17.)

Direktne aktivne mjere su one koje podižu kupovnu moć građana.⁴⁰ Takve mjere su nužne da bi porasla ukupna potražnja za uslugama i proizvodima, u suprotnom povećana proizvodnja ne bi bila funkcionalna. U te mjere se ubrajaju: otvaranje novih radnih mjesta kroz javne radove, stručno osposobljavanje, prekvalifikacija, pomoć kod samozapošljavanja i sufinanciranje zapošljavanja, skraćivanje radnog vremena te poticanje geografske, profesionalne i ekonomske aktivnosti i smanjenje iznosa naknade za nezaposlene.

Javni radovi kao mjera prikladniji su za osobe starije dobi zbog toga što se smatra da će kod mlađih ljudi vjerojatno doći do sukoba kod traženja posla u struci; takvi su poslovi obično kratkotrajni i često vezani uz sezonu te ne doprinose proizvodnji, stoga se može zaključiti da ta mjera nije profitabilna. Usprkos tome te mjere dovode do jačanja kupovne moći i ljudi su zadovoljniji budući da rade.

Poticanje samozapošljavanja je mjera koja je usmjerena onim osobama koje svoju nezaposlenost žele riješiti ostvarivanjem vlastitih poduzetničkih ideja.⁴¹ Uključuje savjetovanje i osposobljavanje za poduzetništvo te financijsku i organizacijsku pomoć (omogućavanje dobivanja kredita, odgoda poreznih obveza, oslobođenje od administrativnih prepreka za registriranje poduzeća...). Ta mjera je riskantna zato što je postotak neuspjeha visok (i preko 50 %), a često je usmjerena na one koji bi i bez nje mogli ostvariti uspjeh.

Osposobljavanje i prekvalifikacija su skupe mjere, ali u kombinaciji s drugima (npr. sufinanciranjem zapošljavanja) mogu biti korisne. Njima se često pokušava riješiti problem strukturalne nezaposlenosti.

Praksa pokazuje da što je bolja izobrazba i osposobljenost radnika, nezaposlenost je manja, radnici su fleksibilniji i bolje se snalaze na radnim mjestima. Važno je uskladiti sustav obrazovanja s potrebama tržišta rada, a pri tome se preporučuju uže ciljani programi usmjereni na stjecanje specifičnih vještina.

Sufinanciranje zapošljavanja mora se usmjeriti na one ljude kojima je to zaista potrebno. Mjera je upotrebljiva za rješavanje problema strukturalne nezaposlenosti, iako se pokazalo da ponekad ima poteškoća pri prijelazu sa subvencioniranog na rad bez subvencije (nakon isteka određenog roka poslodavci otkazuju posao radnicima da bi zaposlili one za koje će iznova primati subvenciju), ali ima i pozitivnih iskustava.

⁴⁰ <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/5.1.html> (5.2.17.)

⁴¹ <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/5.1.html> (5.2.17.)

Poticanje geografske i ekonomske mobilnosti još je jedna mjera kojom se nastoji smanjiti prvenstveno strukturalna nezaposlenost. Kako bi se riješio problem ove vrste nezaposlenosti, poduzeća se potiču na otvaranje radnih mjesta u područjima visoke nezaposlenosti, ali obično je potrebno i dodatno obrazovanje i prekvalifikacija radnika u tim regijama. Druga je mogućnost da se radnike pokuša potaknuti na preseljenje u ona područja gdje će moći naći posao. Međutim, to je uglavnom problematično zato što su ljudi vezani uz svoju obitelj i socijalnu okolinu.⁴²

Smanjenje iznosa naknada za nezaposlene je mjera koja se koristi za smanjenje frikcijske ili privremene nezaposlenosti.⁴³ Tom mjerom bi se zapravo trebalo osigurati da visoke naknade za nezaposlene primaju samo oni koji su zaista najsiromašniji. Mjera se sastoji u tome da se smanji realna vrijednost naknade za nezaposlenost i vrijeme kroz koje se ta naknada dobiva, a da se ujedno nudi veća količina kvalitetnijih informacija vezanih uz nepopunjena radna mjesta. Tako se pokušava vršiti pritisak na nezaposlene da aktivno traže novi posao ili da prihvate ponuđeni posao. No može se javiti problem da umjesto da prihvate slabo plaćeni posao, korisnici socijalne pomoći će radije nastojati tu pomoć zadržati i pritom još raditi na crno.

Povećana potrošnja od strane Vlade Republike Hrvatske kao mjera suzbijanja nezaposlenosti može direktno utjecati na potražnju za robom i uslugama, a ostvaruje se primjerice povećanjem plaća u zdravstvu i školstvu, izgradnjom infrastrukture i slično. Tako umjetno "uštrcan" novac omogućuje ljudima da više troše, povećava se proizvodnja i otvaraju se nova radna mjesta, a osim toga, može se koristiti mjera smanjenja poreza koja omogućuje rast platežne moći i potrošnje. Ova mjera ima veći učinak na ljude s nižim prihodima jer im se relativno više povećava neto plaća te se time može poticati ljude da brže nađu novi posao jer se povećava razlika između minimalne plaće i naknade za nezaposlene pa se više isplati zaposliti se.

Mjerom smanjivanja kamata potiče se ljude da češće dižu kredite, manje se štedi (jer se na ušteđevinu dobivaju manje kamate) i raste realna platežna moć građana. Također, postoji mogućnost namjernog rušenja tečaja (uz oprez zbog moguće inflacije). Posljedica je povećani izvoz: cijene su strancima povoljnije, oni kupuju više robe, javlja se potreba za povećanom proizvodnjom. S druge strane uvoz robe je skuplji i ljudi će više kupovati domaće proizvode.

⁴² <http://mjesecc.ffzg.hr/nezaposlenost/5.1.html> (5.2.17.)

⁴³ <http://mjesecc.ffzg.hr/nezaposlenost/5.1.html> (5.2.17.)

Važno je napomenuti da navedene mjere počinju pozitivno djelovati tek kroz određeno vrijeme.⁴⁴

Tablica 9.: Korisnici mjera aktivne politike zapošljavanja u 2016. godini
(do 10.11.2016.)

Mjera	Aktivni korisnici na početku 2016.	Novouključeni do 10.11.2016.	Ukupni korisnici tijekom 2016.	Aktivni korisnici 10.11.2016.
UKUPNO	33.021	26.446	59.467	28.300
Potpore za zapošljavanje i usavršavanje	6.747	3.471	10.218	4.261
Potpore za samozapošljavanje	2.647	1.755	4.402	2.058
Obrazovanje nezaposlenih	1.095	2.542	3.637	795
Javni radovi	3.217	8.520	11.737	6.491
Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa	18.307	9.650	27.957	14.674
Potpora za očuvanje radnih mjesta	11	71	82	19
Stalni sezonac	997	437	1.434	2

Izvor: <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=10023> (5.2.17.)

U tablici 9. prikazan je broj korisnika mjera aktivne politike zapošljavanja u prošloj godini. Prikazan je broj korisnika na početku 2016. godine, do 10.11.2016. godine te broj ukupnih korisnika i aktivnih korisnika u 2016. godini.

⁴⁴ <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/5.1.html> (5.2.17.)

4.1.2. Pasivne mjere suzbijanja nezaposlenosti

Pasivne mjere služe da bi se smanjila ponuda radne snage. Jedna od mogućnosti je smanjivanje zakonom propisane gornje dobne granice zaposlenosti. Po zakonu, svi radnici stariji od 65 godina moraju otići u mirovinu i osloboditi mjesta za nove radnike.⁴⁵ Iako to najčešće nije opravdano, osim možda u zanimanjima koja postaju nepotrebna ili su fizički i psihički iscrpljujuća, ta dobna granica se može pomicati prema dolje u nekim slučajevima na npr. 60 godina.

Ostale pasivne mjere se odnose uglavnom na smanjivanje sekundarne ponude rada. Dodjeljuju se stipendije za nastavak školovanja kako bi se smanjio pritisak mladih ljudi na tržište rada. Može se stimulirati veći broj djece u obitelji, dodjeljuju se razni dodaci na plaću jedinom hranitelju obitelji bez obzira na spol i drugo. Pasivne mjere rijetko su prikladne jer su dugoročni ciljevi usmjereni na zapošljavanje što više ljudi, a ne na smanjenje ponude rada. Koja god mjera se primjenjuje, mora se imati na umu da svaka od njih ima svojih prednosti i nedostataka. To u velikoj mjeri ovisi o aktualnoj gospodarskoj i političkoj situaciji u državi, a na neki način i o osobinama i strukturi nezaposlenog stanovništva. Stoga, ako se pri odabiru mjera suzbijanja nezaposlenosti želi ugledati na metode uspješnijih država, treba voditi računa da se možda mogu kopirati njihove mjere, ali ne i gospodarske prilike.

⁴⁵ <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/5.1.html> (5.2.17.)

4.2. Programi osposobljavanja zaposlenih i nezaposlenih osoba

Školovanjem se lakše pronalazi posao, poboljšava se kvalifikacijska struktura tražitelja zaposlenja čime se pospješuje i njihova profesionalna mobilnost i mogućnosti zapošljavanja. Školovanjem se može pomoći nezaposlenima da što bolje iskoriste vrijeme nezaposlenosti te da sačuvaju ranije stečena znanja i sposobnosti. Prikladnim izobrazbenim programima pokušava se spriječiti moguća nezaposlenost, odnosno dodatno uskladiti ponuda i potražnja zaposlenja. Osim profesionalnog usavršavanja, u mnogim se zemljama poduzimaju razne socijalno-psihološke mjere kako bi se smanjile teškoće koje izaziva dugotrajna nezaposlenost. Ponajviše zbog nedostatka financijskih sredstava, programi osposobljavanja zaposlenih i nezaposlenih u Republici Hrvatskoj provode se u vrlo malom opsegu.

Važnost izobrazbe i aktivnih mjera politike zapošljavanja istaknuta je i u projektu "Poticajni mehanizmi restrukturiranja tržišta rada u Hrvatskoj" koji je usvojila Vlada Republike Hrvatske. Ove mjere u Hrvatskoj u najvećoj mjeri trebaju biti usmjerene na osobe u dobi između 15 i 24 godine koje bilježe najviše stope nezaposlenosti (a i kod kojih je vjerojatno najveći povrat od ulaganja u ljudski kapital).⁴⁶ Ulaganje u ljude za poslodavca mora biti profitabilno, pa čak i profitabilnije od ulaganja u kapital. U najvećoj mogućoj mjeri programi izobrazbe trebaju biti usmjereni prema potražnji za pojedinim zanimanjima i sposobnostima koje će se tražiti u budućnosti, odnosno težište treba biti na osposobljavanju za "poznatog poslodavca". Takva politika mora biti neprekidno predmet razmatranja, kako bi se osigurala učinkovitost, odnosno kako bi korist bila veća od rashoda i povrat veći od alternativnog ulaganja u druge namjene.

⁴⁶ [file:///C:/Users/pc/Downloads/DI_HRgradovi_tekst9_Bejakovic%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/DI_HRgradovi_tekst9_Bejakovic%20(3).pdf) (2.2.17.)

Prekvalifikacija se u Hrvatskoj može javiti u nekoliko oblika. Koji oblik se koristi ovisi o sličnosti ili razlici između zanimanja koje je radnik posjedovao i onog za koje ga se trebalo prekvalificirati. Prema godišnjem izvještaju zavoda za zapošljavanje u Hrvatskoj provodili su se sljedeći oblici prekvalifikacije:⁴⁷

1. Djelomična - kada se mijenja specijalnost, npr. strojovođa dizel lokomotive prekvalificira se za strojovođu električne lokomotive. Ovdje su potrebna ponovna izobrazba i dodatna posebna znanja.
2. Transformacijska - kad se mijenja zanimanje (npr. sedlar se prekvalificira u tapetara, rudar u zidara, kamenoresca i sl.) te se mogu djelomično iskoristiti postojeća znanja.
3. Potpuna prekvalifikacija nastaje kad novostečeno zanimanje nema nikakvih dodirnih točaka s prijašnjim zanimanjem (npr. prekvalifikacija brijača u električara, zidara u ribara i sl.).

Prekvalifikacija se izvodi u skladu s programima izobrazbe u za to ovlaštenim odgojno-izobrazbenim organizacijama. Velik dio nezaposlenih radnika iz suficitarnih zanimanja kao što su: upravni pravnici, ekonomski tehničari, gimnazijalci, tekstilni radnici, neka metalska zanimanja, grafički radnici i drugi, prekvalificiran je u razna zanimanja brodogradnje; kemijske, kožarske, gumarske i obućarske, ugostiteljsko-turističke i građevinske struke (poput zidara, tesara, montera električnih uređaja). Dio nezaposlenih radnika iz suficitarnih zanimanja prekvalificiran je za potrebe obrta i malog gospodarstva. Tim akcijama obuhvaćeni su i radnici povratnici iz inozemstva.

Aktivna politika u zapošljavanju utvrđena je Zakonom o zapošljavanju (Narodne novine Republike Hrvatske br. 59/1996.) i to člancima 48. do 51. Članak 48. određuje da je aktivna politika u zapošljavanju skup mjera i aktivnosti koje Hrvatski zavod za zapošljavanje poduzima u cilju unapređenja tržišta rada, zapošljavanja, samozapošljavanja, zadržavanja postojeće zaposlenosti, ako za to postoji ekonomska opravdanost, olakšavanja zapošljavanja pojedinih skupina ili pojedinaca na tržištu rada, smanjenja nezaposlenosti te osiguravanja zaposlenika poslodavcima. Članak 49. navodi da aktivna politika u zapošljavanju obuhvaća programe izobrazbenih djelovanja, programe za otvaranje novih radnih mjesta, programe prilagodbe radnih mjesta za pojedine skupine nezaposlenih, pojedinačne programe samozapošljavanja nezaposlenih osoba... i programe prostorne i profesionalne pokretljivosti.⁴⁸

⁴⁷ [file:///C:/Users/pc/Downloads/DI_HRgradovi_tekst9_Bejakovic%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/DI_HRgradovi_tekst9_Bejakovic%20(3).pdf) (2.2.17.)

⁴⁸ [file:///C:/Users/pc/Downloads/DI_HRgradovi_tekst9_Bejakovic%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/DI_HRgradovi_tekst9_Bejakovic%20(3).pdf) (2.2.17.)

Upravno vijeće Hrvatskog zavoda za zapošljavanje utvrđuje mjere aktivne politike u zapošljavanju u skladu s općom gospodarskom politikom i stanjem na tržištu rada. Dodjeljuje potrebna financijska sredstva prvenstvo u provođenju mjera aktivne politike u zapošljavanju.

Važnost izobrazbe i aktivnih mjera politike zapošljavanja istaknuta je i u projektu „Poticajni mehanizmi restrukturiranja tržišta rada u Hrvatskoj“ koji je usvojila Vlada Republike Hrvatske.⁴⁹ U tom Projektu je navedeno da će troškove izobrazbe snositi država, poslodavac i sindikati. Interes sindikata je u tome što se sufinanciranjem izobrazbe ulaže u očuvanje radnih mjesta i povećava zapošljivost radnika, a poslodavac ostvarene troškove nadoknađuje u povećanoj proizvodnosti rada.

⁴⁹ [file:///C:/Users/pc/Downloads/DI_HRgradovi_tekst9_Bejakovic%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/DI_HRgradovi_tekst9_Bejakovic%20(3).pdf) (2.2.17.)

4.3. Mjere za smanjivanje nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba u Republici Hrvatskoj

Uobičajene mjere koje se provode na tržištu rada su pasivne politike koje osiguravaju materijalnu zaštitu i aktivne koje povećavaju zapošljivost nezaposlenih osoba.⁵⁰ Izdvajanja ovise o cikličkim kretanjima u kojima se gospodarstva nalaze. Naknade za nezaposlenost se povećavaju tijekom recesije, a smanjuju u razdobljima ekspanzije, a potrošnja na mjere aktivne politike tržišta rada ovisi o fiskalnom prostoru. Porast potrošnje na aktivne politike u zemljama EU posljednjih godina je logičan ishod kako bi se ublažili trenutačni negativni trendovi na tržištu rada.

Zbog pristupa Hrvatske Europskoj uniji, u srpnju 2013., prihvaćen je „Zajednički memorandum o prioritetima politike zapošljavanja RH“ (engl. JAP - Joint Assessment of the Employment Policy Priorities of the Republic of Croatia). Njegovim donošenjem započinje novi ciklus aktivnih mjera zapošljavanja pod Ministarstvom gospodarstva, rada i poduzetništva kao nadležnog tijela za koordinaciju provedbe JAP-a. Neki od prioriteta za djelovanje su privlačenje i zadržavanje što većeg broja ljudi u statusu zaposlenosti, povećanje ponude radne snage te modernizacija sustava socijalne zaštite, poboljšanje prilagodljivosti radnika i poduzeća, povećanje ulaganja u ljudski kapital kroz bolje obrazovanje, vještine i drugo. U skladu s prioritetima, od 2009. provodi se Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja, dosad za dva razdoblja – 2009./2010. i 2011./2012., a na sjednici 15. studenoga 2012., Vlada RH donijela je odluku o produženju primjene Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja 2011./2012. do 1. srpnja 2013., tj. do dana ulaska RH u Europsku uniju (HZZ, 2011.; MINGORP, 2011.)⁵¹. Kako bi se provjeravala efikasnost i efektivnost aktivnih mjera tržišta rada, potrebno je procijeniti njihov učinak, odnosno utjecaj sudjelovanja u pojedinoj mjeri na sudionike.

⁵⁰ hrcak.srce.hr/file/166401 (5.2.17.)

⁵¹ [file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20\(8\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20(8).pdf) (5.2.17.)

4.3.1. Povećanje stope zapošljivosti i stope participacije mladih osoba

Stopa aktivnosti osoba između 15 i 24 godine, prema Državnom zavodu za statistiku, u 2016. prosječno iznosi 30%. Razlozi niske stope aktivnosti mogu biti razni. U RH su to, uglavnom, duljina studijskog programa te problem zapošljavanja mladih osoba bez radnog iskustva, što većinu potiče na produljenje studija. Može se zaključiti da je povećanje stope zapošljivosti i stope participacije mladih osoba jedan od najvažnijih ciljeva. Sve više osoba ima diplome, no ne i radno iskustvo, što otežava njihov ulazak na tržište rada. Kako bi se taj problem ublažio, postoje dvije provedbene mjere kojima se nastoji povećati participacija i zapošljivost mladih osoba u Nacionalnom planu za poticanje zapošljavanja:⁵²

1. Osigurati mladim tražiteljima prvog zaposlenja prilagođenu podršku i mjere koje bi mogle olakšati ulazak na tržište rada.
2. Osigurati programe prakse koji bi mladim ljudima pružili više prilika za stjecanje radnog iskustva. Unutar prve provedbene mjere provodi se 15 aktivnosti.

Hrvatski zavod za zapošljavanje tiska letke i brošure koje uključuju bitne informacije o traženju posla i aktivnostima HZZ-a te mogućnosti upisa na studije za čije izdavanje je zaduženo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Također se provode radionice po područnim službama HZZ-a.

Unutar provedbene mjere osiguravanja programa prakse za stjecanje radnog iskustva, aktivnost osiguravanja novčane pomoći nezaposlenim mladim osobama bila je sadržana u dva značajna programa – Program gospodarskog oporavka Vlade RH te u Nacionalnom planu za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010.⁵³

Aktivnost osiguranja novčane pomoći nezaposlenim mladim osobama temelji se na uvođenju sustava volontiranja, stažiranja, radne prakse i pripravništva kako bi se steklo potrebno radno iskustvo za zapošljavanje. Nedostatak zapošljavanja dovodi do dugotrajne nezaposlenosti mladih osoba što ima negativne posljedice na mlade osobe. Zbog toga se uvodi i stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa gdje se osigurava novčana pomoć u mjesečnom iznosu od 2.400,00 kn te se poslodavcima nadoknađuju doprinosi obveznog mirovinskog osiguranja. Aktivnost stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa potaknula je i razne kontroverze o iskorištavanju jeftine radne snage bez obveze zapošljavanja

⁵² [file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20\(8\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20(8).pdf) (5.2.17.)

⁵³ [file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20\(8\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20(8).pdf) (5.2.17.)

koju je moguće mijenjati. No s druge strane, sve veći broj osoba tom mjerom stječe potrebno radno iskustvo, ali time se opet nalaze na početku zbog sve većeg broja konkurenata nakon završetka istog programa, bez otvaranja novih radnih mjesta.

4.3.2. Rješavanje problema dugotrajne nezaposlenosti

Problem dugotrajne nezaposlenosti uglavnom zahvaća osobe koje su pripadnici nacionalnih manjina, niskoobrazovane osobe, osobe s invaliditetom, starije osobe i ostale osjetljive skupine. U svrhu rješavanja problema dugotrajne nezaposlenosti, prema Nacionalnom planu poticanja zapošljavanja, provode se sljedeće četiri provedbene mjere :⁵⁴

1. Analiza i vrednovanje postojećih programa za dugotrajno nezaposlene i osobe koje su izložene riziku da postanu dugotrajno nezaposlene te na temelju rezultata vrednovanja razviti učinkovitu strategiju politike na tom području.
2. Osigurati odgovarajuće usavršavanje (dugotrajno) nezaposlenih i ostalih koji su izloženi riziku da postanu (dugotrajno) nezaposleni.
3. Učinkovitije provoditi postojeće programe za osjetljive skupine na tržištu rada te ih proširiti.
4. Razviti i implementirati odgovarajuću strategiju politike regionalnog razvoja radi osiguranja ujednačenijeg razvoja diljem zemlje, uzimajući u obzir socijalnu uključenost i strategije protiv siromaštva.

Unutar tih provedbenih mjera, provodi se samo jedna aktivnost koja se isključivo odnosi na visokoobrazovane osobe, a to je unapređenje pristupa održivom zapošljavanju za dugotrajno nezaposlene visokoobrazovane osobe te se temelji na dodjeli bespovratnih sredstava. Za financiranje provođenja ove mjere koriste se sredstva iz državnog proračuna, a navedena mjera se provodi od početka 2011. Mjera će se smatrati uspješnom ako zadovoljavajući broj visokoobrazovanih osoba iz ciljane skupine otvori svoje poduzeće te ako se dovoljnom broju nezaposlenih osoba da potpora kako bi unaprijedili svoje specifične tehničke vještine.

⁵⁴ [file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20\(8\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20(8).pdf) (5.2.17.)

4.3.3. Smanjenje nerazmjera znanja i vještina

Radi smanjenja neusklađenosti znanja i vještina radne snage s potrebama tržišta rada i povećano ulaganje u ljudske potencijale kroz bolje obrazovne vještine, provode se sljedeće mjere:⁵⁵

1. Razvijanje institucionalnih preduvjeta i kapaciteta za analizu i predviđanje potreba tržišta rada za znanjima i vještinama /kompetencijama na svim razinama.
2. Unaprjeđivanje sustava organiziranog profesionalnog usmjeravanja mladih ljudi prilikom njihova izbora obrazovanja i osiguravanje bolje informiranost o potrebama tržišta rada.
3. Integriranje/uključivanje potreba tržišta rada u obrazovnu politiku na svim razinama.
4. Nastavak povećanja broja osoba sa završenim srednjoškolskim i visokoškolskim obrazovanjem.
5. Poboljšanje kvalitete i dostupnosti strukovnog obrazovanja i istraživanje mogućih poticaja radi njegove bolje povezanosti s tržištem rada i osiguravanja socijalne uključenosti i pravednosti.
6. Osiguranje odgovarajuće podrške i kreiranje poticaja za poslodavce da investiraju u kontinuirano obrazovanje svojih zaposlenika.
7. Razvijanje integrirane strategije cjeloživotnog učenja i produženje trajanja obrazovanja.

Unutar prve aktivnosti provode se analize i prognoze pokazatelja o položaju mladih na tržištu rada prema programu završenog stupnja obrazovanja. Upravno vijeće HZZ-a je na temelju članka 2. Uredbe o praćenju, analizi i predviđanju potreba tržišta rada za pojedinim zvanjima te izradi i uzimanju u obzir preporuka za obrazovnu upisnu politiku, donijelo 28. rujna 2010. Plan i metodologiju praćenja, te analize i predviđanja potreba tržišta rada za pojedinim zvanjima na temelju kojih onda radi preporuke za upisne kvote.⁵⁶ Takve analize temeljene su na brzini zapošljavanja, izjavama poslodavaca o nedostatku pojedinih zanimanja te na strategijama i planovima razvoja na regionalnoj i lokalnoj razini. S drugom aktivnosti unutar treće provedbene mjere potaknuta je inicijativa da se izradi nova klasifikacija zanimanja kako bi ona bila međunarodno usporediva, ali i u skladu s ostalim standardima i instrumentima na

⁵⁵ [file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20\(8\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20(8).pdf) (5.2.17.)

⁵⁶ [file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20\(8\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20(8).pdf) (5.2.17.)

području obrazovanja, rada i zapošljavanja te kako bi se smanjio nesklad između znanja i vještina radne snage s potrebama tržišta rada.

5. ZAKLJUČAK

Problem nezaposlenosti egzistencijalni je problem svakog pojedinca, a javlja se kada na razini cjelokupnog društva nema mogućnosti da svoju radnu energiju pretvori u novac i da time na slobodnom tržištu vrijednost svoje radne energije razmjenjuje za dobra potrebna održavanju života. Veliki utjecaj na nezaposlenost u Hrvatskoj imala je globalna gospodarska kriza i recesija, ali na stanje tržišta rada značajan utjecaj imali su i raspad bivše države, rat, tranzicija i proces privatizacije. Zato Hrvatska država mora pokrenuti projekt zapošljavanja i postaviti smišljeni program investiranja. Rješenje nezaposlenosti u hrvatskome gospodarstvu valja tražiti u onome modelu u kojem se mora pokrenuti državu kao organizirani aparat. Država mora osigurati investicije, osnivati nova dionička društva i pokrenuti proces rekonstrukcije postojećih dioničkih društava, a sve sa svrhom povećanja stopa zaposlenih, iz čega slijedi opći razvitak. Ulaganje kapitala radi zapošljavanja i njegovo pretvaranje u dionički kapital najbolji je put da i Hrvatska prati svjetske procese. Potrebno je zapošljivati i realizirati rad, odnosno radnu energiju. To se bez novih investicija ne može ostvariti, a nove investicije u uvjetima duboke krize može pokrenuti samo država. Država je organizirani aparat koji, kada se pokrene, najbrže, najefikasnije i istovremeno može staviti u pokret široku lepezu poluga koje pokreću zapošljavanje i razvitak. Kada krene proces zapošljavanja i kada se radna energija realizira preko proizvoda u dodanu vrijednost, pokrenut će se zastoj koji je proizvela kriza. Povećanje stope zaposlenosti moguće je ostvariti povećanjem zaposlenosti u postojećim kapacitetima što će potaknuti investicije i druge gospodarske aktivnosti.

Kako bi se smanjila nezaposlenost u Hrvatskoj potrebno je pristupiti izradi programa: oživljavanje postojećih poduzeća, osnivanje novih poduzeća, pomoć stranim poduzećima u procesu njihovih investicijskih zahvata. Važno je pripremiti kadrove i timove stručnjaka, uz potrebnu edukaciju, na svim razinama lokalne uprave i samouprave, koji će preuzeti funkcije u osnivanju i izgradnji i u oživljavanju poduzeća, izraditi nove instrumente ekonomske politike, donijeti nove zakone koji će omogućiti cjelokupan proces ubrzanog razvitka i zapošljavanja te izraditi investicijske programe za svako poduzeće u koje će se ulagati kapital radi povećanja zapošljavanja i proizvodnje. Sve većom aktivnošću HZZ-a, Ministarstva rada i mirovinskog osiguranja, Agencije za znanost i visoko obrazovanje, kao i provođenjem sve većeg broja aktivnih politika zapošljavanja, uistinu se pridonosi usklađenosti ponude i potražnje za radnom snagom, a u idućih nekoliko godina to će pokazati i brojčani podaci. Poboljšano posredovanje pri traženju zaposlenja, poboljšani sustav obrazovanja,

osposobljavanja i usavršavanja i cjeloživotnog učenja, reforme sustava oporezivanja i naknada za nezaposlene, fleksibilnije radno vrijeme i mjere koje će poboljšati mobilnost rada mogu učiniti tržište rada fleksibilnijim.

U Varaždinu, _____

Potpis: _____

LITERATURA:

Knjige:

1. Benić, Đuro: Povijest razvoja teorije o odnosu između inflacije i nezaposlenosti, Ekonomska misao i praksa, Dubrovnik, 2014.
2. Bolfek, Berislav; Knežević, Sanja: Međunarodna ekonomija, Veleučilište u Slavonskom Brodu, Slavonski Brod, 2011.
3. Ott, Katarina: Javne financije u Hrvatskoj, treće promijenjeno izdanje, Institut za javne financije, Zagreb 2007.
4. Puljiz Vlado; Gojko Bežovan; Teo Matković; dr. Zoran Šućur; Siniša Zrinščak: Socijalna politika Hrvatske, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2008.
5. Tomašić, Petar: Nezaposlenost u tranzicijskoj Hrvatskoj pod socijalno-etičkim vidom, Zagreb, 2010.
6. Mladi i zapošljavanje: Anali studentskoga centra u Zagrebu, 2000.

Doktorske disertacije i magistarski radovi:

1. Bušelić, Marija: Mjere za poticanje zapošljavanja u Republici Hrvatskoj, Zagreb, 2001.
2. Galić, Zvonimir: Nezaposlenost, traženje posla i zapošljavanje: longitudinalna analiza psiholoških aspekata, Zagreb, 2008.
3. Kiss, Irena: Utjecaj obrazovanja na ponudu rada mladih u Republici Hrvatskoj, Rijeka, 2005.
4. Vončina, Luka: Nezaposlenost kao izravan ili neizravan čimbenik rizika za zdravlje, Split, 2013.
5. Vukelić, Anton: Anomija pojedinih socijalnih grupa suvremenog hrvatskog društva, Zagreb, 2002.

Internetski izvori:

- 1.) <http://www.ijf.hr/pojmovnik/nezaposlenost.htm>, (12.1.2017.)
- 2.) <https://repozitorij.unizg.hr/islandora/object/efzg%3A188/datastream/PDF/view>, (18.1.2017.)
- 3.) [file:///C:/Users/pc/Downloads/06Kljaic%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/06Kljaic%20(3).pdf), (20.1.2017.)
- 4.) file:///C:/Users/pc/Downloads/milas_mate_efst_2016_zavrs_sveuc.pdf, (19.1.2017.)
- 5.) <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>, (28.1.2017.)
- 6.) <http://metro-portal.rtl.hr/sto-je-globalna-kriza-ucinila-hrvatskoj/43714>, (8.2.2017.)
- 7.) [file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20\(10\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20(10).pdf), (8.2.2017.)
- 8.) https://hr.wikipedia.org/wiki/Europska_unija, (8.2.2017.)
- 9.) [file:///C:/Users/pc/Downloads/Babic_i_Leutar%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/Babic_i_Leutar%20(2).pdf), (29.1.2017.)
- 10.) <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A132/datastream/PDF/view>, (30.1.2017.)
- 11.) <http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/5.1.html>, (5.2.2017.)
- 12.) <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=10023>, (5.2.2017.)
- 13.) [file:///C:/Users/pc/Downloads/DI_HRgradovi_tekst9_Bejakovic%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/DI_HRgradovi_tekst9_Bejakovic%20(3).pdf), (2.2.2017.)
- 14.) [file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20\(8\).pdf](file:///C:/Users/pc/Downloads/0070205%20(8).pdf), (5.2.2017.)
- 15.) <hrcak.srce.hr/file/166401>, (22.1.2017.)

POPIS ILUSTRACIJA

Popis tablica

Tablica 1.: Broj nezaposlenih osoba u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine	19
Tablica 2.: Struktura nezaposlenosti prema spolu u Republici Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine	29
Tablica 3.: Struktura nezaposlenosti prema dobi od 2004. do 2016. godine	31
Tablica 4.: Struktura nezaposlenosti prema stupnju obrazovanja od 2004. do 2016. godine ..	33
Tablica 5.: Broj nezaposlenih mladih osoba u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine	37
Tablica 6.: Registrirana nezaposlenost visokoobrazovanih osoba u Hrvatskoj	39
Tablica 7.: Broj nezaposlenih mladih visokoobrazovanih osoba u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine	41
Tablica 8.: Broj nezaposlenih osoba s invaliditetom i bez invaliditeta od 2004. do 2016. godine	44
Tablica 9.: Korisnici mjera aktivne politike zapošljavanja u 2016. godini (do 10.11.2016.) ..	51

Popis grafikona

Grafikon 1.: Grafički prikaz ukupne nezaposlenosti u Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine ..	20
Grafikon 2.: Kretanje broja nezaposlenih osoba od 2004. do 2008. godine	21
Grafikon 3.: Kretanje broja nezaposlenih u Hrvatskoj od 2008. do 2013. godine	23
Grafikon 4.: Kretanje broja nezaposlenih od ulaska Hrvatske u Europsku uniju (2013.) do 2016. godine	24
Grafikon 5.: Kretanje nezaposlenosti Zagrebačke, Istarske i Koprivničko-križevačke županije od 2004. do 2016. godine	26
Grafikon 6.: Raspodjela nezaposlenosti prema spolu	30
Grafikon 7.: Raspodjela nezaposlenosti prema dobnim skupinama	32
Grafikon 8.: Kretanje nezaposlenosti prema strukturi obrazovanja od 2004. do 2016. godine	34
Grafikon 9.: Kretanje broja nezaposlenih mladih osoba od 2004. do 2016. godine	38
Grafikon 10.: Kretanje broja nezaposlenih visokoobrazovanih osoba od 2004. do 2016. godine	40
Grafikon 11.: Kretanje broja nezaposlenih osoba s invaliditetom od 2004. do 2016. godine .	45
Grafikon 12.: Raspodjela nezaposlenosti prema invaliditetu	46

IZJAVA O AUTORSTVU

I

SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Sonja Sedlar pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada pod naslovom Analiza nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

SSedlar

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Sonja Sedlar neopozivo izjavljujem da sam suglasna s javnom objavom diplomskog rada pod naslovom Analiza nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj od 2004. do 2016. godine čija sam autorica.

Student/ica:

SSedlar

(vlastoručni potpis)

